

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning HT12

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Johan Hellenäs

Handledare: Osvaldo Salas

Examinator: Louise Holm

Kommunala arenaprojekt

Ur ett lokalt tillväxt- och välfärdsperspektiv

En integrativ litteraturstudie

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2. Kommunala arenaprojekt – knapphet och samhällsekonomisk lönsamhet.....	2
1.3. Kommunala arenaprojekt – vikten av ekonomisk förståelse och förkalkyler.....	3
1.4. Syfte och frågeställning.....	4
1.5. Avgränsningar.....	4
2. Metod.....	5
2.1. Val av metod.....	5
2.2. Datainsamling och urval.....	5
2.3. Dataanalys.....	6
3. Teori.....	7
3.1 Ekonomisk tillväxt och utveckling.....	7
3.2 Livskvalitet, välbefinnande och välfärd.....	9
3.3. Samhällsekonomisk kalkyl (cost-benefit analys).....	11
3.3.1. Fördelar och nackdelar med samhällsekonomiska kalkyler.....	11
3.3.2. Betalningsvilja.....	13
4.1. Resultat.....	14
4.1. Tillväxt och utveckling.....	14
4.1.1. Skäl till varför lokal tillväxt och utveckling uteblir.....	15
4.2. Livskvalitet, välbefinnande och välfärd.....	16
4.3. Idrottsarenors kostnader och nyttor.....	19
4.4. Ekonomisk analys av ett idrottsprojekt.....	21
5. Resultatdiskussion.....	24
5.1. Tillväxt och utveckling.....	24
5.2. Livskvalitet, välbefinnande och välfärd.....	26
5.3. Ekonomisk analys av ett idrottsprojekt.....	28
6. Metoddiskussion.....	32
6.1. Metoddiskussion.....	32
7. Slutdiskussion.....	34
7.1. Slutsats.....	34
7.2. Förslag till fortsatt forskning.....	35
8. Referenslista.....	36
8.1. Litteratur.....	36
8.2. Tidningsartiklar.....	36
8.3. Tidskriftsartiklar och publikationer.....	37

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Offentliga finansieringar av idrottsarenor är inte en ny företeelse. Kommuner började engagera sig i idrottsarenor redan på 1930-talet. På 50- och 60-talet blev kommunerna än mer involverade i idrotten och dess arenor, en kommunal explosion på anläggningsområdet skedde. Under perioden 1975-90 tog kommunerna ytterliggare ett kliv in på idrottsområdet i och med att kommuner började betrakta idrotten som ett kommunalt åtagande. Resurser avsattes för att bygga flera idrottsanläggningar. På 90-talet försämrades ekonomin för kommunerna vilket också gav effekt på anläggningsområdet. Flera kommuner försökte bli av med ägandet och ansvaret för idrottsanläggningar genom att övertyga föreningslivet att återta anläggningarna (Moen, 1990 refererad i Fahlén & Sjöblom, 2008:17).

I Sverige idag råder en arenaboom (Lerulf, 2010:7). Under 2000-talet byggdes eller totalrenoverades 32 arenor, som hade en kapacitet på minst 3000 åskådare, i Sverige (Billger & Petersen, 2011). Det är kommunerna som i hög grad tar ansvar för elitidrottens arenor. Kommuner är engagerade i praktiskt taget alla elitarenor i Sverige, i någon form. Kommuner är ofta ensam finansiär av arenor, så ser det ut i sextio procent av fallen. Kommuner står också som samfinansiär i ytterliggare trettio procent av fallen, där ett samarbete mellan offentliga, privata aktörer och idrottsrörelsen (OPP) praktiseras. Ett tredje sällsynt finansieringsalternativ är att elitidrotten själv finansierar en arena (Sveriges kommuner och landsting [SKL] 2010:3).

Offentliga subventioner till nybyggnation eller renovering av idrottsarenor är inget unikt svenskt fenomen. I Nordamerika har det skett en explosionsartad utveckling vad gäller uppförandet av nya idrottsarenor som främst skattebetalare varit med att finansiera. Även i andra delar av världen är offentliga subventioner av idrottsarenor vanligt förekommande. Ofta hänger detta samman med att länder arrangerar stora evenemang, som till exempel världsmästerskapen i fotboll eller olympiska spelen, som kräver moderna arenor (Baade & Matheson. 2011:3f).

1.2. Kommunala arenaprojekt – knapphet och samhällsekonomisk lönsamhet

Våra mänskliga behov är av oändlig karaktär, även om det finns vissa grundbehov som är viktiga att tillfredsställa. Samtidigt finns det inte tillräckligt med resurser att tillgodose alla mänskliga behov, utan resurserna är knappa. Därför är det av stor vikt att hushålla med resurserna vilken i sin tur innebär att val måste göras, ekonomi går till stor del ut på att välja. I och med detta uppstår en alternativkostnad som beskriver den avkastning som man går miste om genom att inte välja bästa alternativa användningen (Eklund, 2010:26ff).

Elitidrottens representant ställer allt högre krav på arenors utformning som en följd av elitidrottens starka utveckling. Kommuner i egenskap av arenaägare har ibland svårt att tillgodose dessa krav, fram för allt i hårda ekonomiska tider. Risken är att andra delar som kommunen ansvarar för, som till exempel barn- och ungdomsidrotten, får stå tillbaka då kommunerna väljer prioriterar elitidrotten (SKL, 2010:4). En undersökning gjord av SVT Sport (Lindström & Sandberg, 2011) visar att kommunerna i Sverige är djupt oroade över de arenakrav som elitidrotten ställer på kommunerna. Ledande kommunpolitiker menar att kraven är för höga och bör sänkas för att inte äventyra kommuners ekonomi. Kommuners kostnader för att bygga eller renovera arenor och sedan driva dem innebär att barn- och ungdomsidrotten får stå tillbaka. Vad än värre är att arenornas höga driftkostnader riskerar att hota kommuners kärnverksamhet. Flera kommunstyrelseordförande kräver nu att elitklubbar och specialförbund är med och finansierar arenabyggen (Lindström & Sandberg, 2011).

Som motiv för offentliga åtaganden framhålls ofta två argument; effektivitet och rättvisa. Effektivitetsargumentet innebär att vissa nyttigheter har egenskaper som gör att de passar bättre att drivas i offentlig regi än på fria marknaden, där risken är att utbud och efterfråga blir mindre än vad som är bra för samhället. Exempel på det är tjänster där samhällsnyttan är större än nyttan för den enskilda. Detta är ett argument som ibland används för kommunala satsningar såsom arenor, mässor och evenemang. En kommunal satsning, finansierat med skattemedel, är tänkt att leda till att flera företag investerar i kommunen som i slutändan ger bättre välfärd för kommunens invånare (Ackerby, 2010:6f). Detta har dock kritiserats, bland annat i en rad tidningsartiklar och debattartiklar som publicerats under senare år. Där ställs frågor om dessa projekt verkligen är lönsamma ur ett samhällsekonomiskt perspektiv (se Billger & Petersen, 2011; Krohnman, 2011; Persson, 2011; Orrenius, 2011).

1.3. Kommunala arenaprojekt – vikten av ekonomisk förståelse och förkalkyler

Bra beslut kräver kunskap, vilket föranleder Chapin (2002:20) att ge följande råd till kommunala beslutsfattare inför beslut om byggnation av ny idrottsarena; ”1) acquire a broad understanding of the research into the impacts of sports facilities and 2) recognize the full range of costs and benefits that flow from these projects”.

Problemet är att kunskapen om hur arenaprojekt påverkar lokal ekonomi saknas hos Sveriges kommuner, vilket en enkätundersökning genomförd på uppdrag av Sveriges kommuner och landsting belyser (Sjöblom, 2010). Hela 95 % av de svarade kommunerna ansåg att den forskningsbaserade kunskap som används som underlag för idrottspolitik borde förstärkas. På frågan om vilket idrottspolitiskt område där forskningsbaserad kunskap behöver förstärkas anger 40 % av kommunerna *rum & arenor*. Följande citat från en av de undersökta kommunerna betonar vikten av ökad forskning: ”Vi brottas med gränsdragningen mellan kommunens ansvar/möjligheter att bedriva ekonomiskt framgångsrika anläggningar kontra frågan om otillbörlig konkurrens med privat näringsidkande och föreningslivets förväntningar på höga subventioner samtidigt som elitlag kan tjäna stora pengar.” (Sjöblom, 2010:64).

Denna avsaknad av kunskap hos kommunerna, gällande arenaprojekt ekonomiska följder, innebär också att kostnader och nyttor förenat med ett arenaprojekt inte beaktas i kommunala beslutprocesser. Lerulf (2010:3f) pekar i sin granskning av sju arenaprojekt i Sverige på ett antal brister beträffande beslutsprocessen. Dels är beslutsunderlaget som bland annat utgörs av kalkyler bristfälligt. Investeringskostnaderna är för lågt beräknade och driftskostnaderna tas inte med i kalkylerna. Trots dessa undermåliga kalkyler tas snabba beslut på grund av en stor press utifrån som stressar fram besluten. Dessutom övervärderas nyttan med nya arenor av politiker och tjänstemän i kommunen. Fjertorp (2011:21f), som skrivit en avhandling om kommunal investeringsverksamhet, hävdar att informella inslag ofta präglar kommuners planeringsprocess inför en investering. Knappa resurser medför att politiker tvingas prioritera mellan olika investeringar, men anledningen till varför en investering väljs för en annan klargörs inte alltid. Inte heller målen med investeringen är särskilt tydliga, nyttan med projektet framgår inte vilket försvårar en utvärdering av investeringens effekt. Kommunala investeringsbeslut verkar ibland fattas utifrån en känsla om att projektet är rimligt där erfarenhet av tidigare investeringsbeslut väger tungt. Erfarna politiker använder sin magkänsla för att avgöra om en investering kommer att bli lyckad.

1.4. Syfte och frågeställning

Syftet är att genom en litteraturstudie beskriva den aktuella ekonomiska forskningsdebatten gällande kommunala arenaprojekt och hur denna samlade forskning kan sättas in i ett svenskt lokalt tillväxt- och välfärdsperspektiv. Syftet är också att, genom att använda befintlig internationell forskning, utröna vilka kostnader och nyttor som är förenat med arenaprojekt och hur dessa beaktas på bästa sätt, ur ett samhällsekonomiskt lönsamhetsperspektiv, vid kommunala arenabeslut.

Följande frågor formuleras för att besvara syftet:

- Hur kan den ekonomiska forskningen kring kommunala satsningar på arenaprojekt ses ur ett svenskt kommunal tillväxt- och välfärdsperspektiv?
- Vilka kostnader och nyttor är förenat med kommunala arenaprojekt?
- Hur ska ekonomiska förkalkyler som undersöker dessa kostnader och nyttor utformas för att bra kommunala beslut ska tas?

1.5. Avgränsningar

Varje uppsats måste avgränsas för att en sådan ska bli lyckad. Föreliggande uppsats riktar in sig på arenaprojekt där kommunen är ensam finansiär, alltså inte på så kallade OPP-projekt eller arenor som elitklubbar finansierar som berördes ovan. Vidare fokuserar uppsatsen endast på idrottsarenor som ska hysa elitidrott, inte på arenor för allmänheten. Ingen avgränsning görs gällande vilken typ av idrottsarena som undersöks men främst avses fotbolls- och hockeyarenor. Skälet till det är att dessa sporter är populärast i Sverige vilket också avspeglas på arenautbudet (Riksidrottsförbundet [RF], 2011). Uppsatsen beaktar även multiarenor som blivit allt vanligare i Sverige. En multiarena kan användas inte bara för idrott utan även till konserter, mässor och andra typen av möten (Odlander, 2012).

Ett arenaprojekt måste ses ur ett större perspektiv än just själva arenan. Nyttor uppstår då själva arenan används för olika arrangemang. Arenaprojekt kan också ingå som en del i en stadsvision. Ett exempel på det är Stockholm som bygger arenor för att bli en evenemangsstad i världsklass (Stockholm Stad, 2012). Sammantaget innebär det att för att förstå de ekonomiska aspekterna kring ett arenaprojekt måste man också beakta faktorer som är förknippade med sådana projekt. Som till exempel hur elitlag, stora evenemang och turism påverkar. Dessa företeelser kan inte exkluderas.

2. Metod

2.1. Val av metod

Denna uppsats är en integrativ litteraturstudie. En integrativ litteraturstudie är en metod för att sammanställa empirisk och teoretisk litteratur i en strävan att nå en mer omfattande förståelse för ett ämne (Whitemorer & Knafl, 2005:546). Metoden syftar till att kritisera och integrera existerande kunskap på ett ämne och på så sätt få fram ny kunskap eller nya perspektiv på ämnet (Torraco, 2005:356). Jag bedömde att rådande kunskapsläge i Sverige, det har gjorts lite forskning på ämnet, motiverade valet av metod. Genom att använda integrativ litteraturstudie ansåg jag bäst kunna besvara mitt syfte. En integrativ litteraturstudie är lämplig främst i två fall; då ett ämne är välutforskat eller då ett ämne är nytt och aktuellt. Ett välutforskat ämne kan ibland behöva uppdateras, ses med nya ögon, och integreras med övrig aktuell forskning. Om lite forskning gjorts på ett ämne kan en integrativ litteraturstudie, där tillgänglig forskning syntetiseras bidra till en begreppsbildning i ämnet (Torraco, 2005:357). Att jag valde en integrativ litteraturstudie motiveras vidare med att det är den mest öppna typen av litteraturstudie, som gör det möjligt att syntetisera primärdata av olika slag – både kvantitativ och kvalitativ (Whitemorer & Knafl, 2005:547f).

Whitemorer och Knafl (2005:549) argumenterar för att en integrativ litteraturstudie bör innehålla fem steg; identifiera problemet, sök efter relevant litteratur, utvärdera primärdata, analysera primärdata och presentera resultatet.

2.2. Datainsamling och urval

Hur litteraturen som ingår i den integrativa litteraturstudien erhöles är intressant för läsaren. Därför är det av stor vikt att redovisa vilka databaser som nyttjades och vilka sökord som användes vid insamlandet av materialet (Torraco, 2005:360). Jag använde mig av flera olika typer av databaser för att hitta relevanta forskningsartiklar och studier. Främst använde jag mig av Göteborgs Universitetsbibliotekets databaser, såsom *EconPapers*, *Google Scholar*, *SAGE journals*, *SPORTDiscus* och *Wiley online library*. Sökorden jag använde mig av var av varierande slag men främst: ”*sport facilities + public subsidies*”, ”*sport facilities + economic growth/development*”, ”*sport facilities + welfare*”, ”*sport facilities + CBA*” och ”*sport facilities + CVM*”. Noterbart är att jag också bytte ut *sport facilities* mot *stadiums*.

Detta gav en mängd olika artiklar och rapporter. För att göra ett urval ur den stora mängd data som insamlades satte jag upp ett antal kriterier. Dels ville jag använda mig av aktuell forskning och satte därför upp ett krav att artiklarna skulle vara publicerade under 2000-talet (ett undantag gjordes; Irani, 1997). Vidare eftersträvade jag så hög kvalitet som möjligt på rapporterna och artiklarna. Jag valde bort de artiklar som inte direkt berörde de frågor som denna uppsats studerar. Vidare försökte jag bedöma hur vetenskaplig artikeln var genom att bland annat titta på författarnas akademiska titlar, hur artikeln var utformad och författarnas käll- och referenshantering.

2.3. Dataanalys

En av svårigheterna med integrativ litteraturstudie, som är den bredaste typen av litteraturstudie, är att syntetisera den primärdata av olika slag som erhålls då denna metod används (Whittemorer & Knafl, 2005:548). Denna uppsats bygger på en relativ stor mängd data och också olika typer av ämnesdata, vilket försvårar dataanalysen. Syntetisering av primärdata innebär att de viktigaste aspekterna urskiljs. Genom en kreativ process genererar sedan detta urskiljda material ny kunskap eller nya perspektiv på ämnet som behandlas. Forskaren bör redogöra för hur litteraturen tematiserats för att på så sätt kategorisera materialet (Torraco, 2005:361f). Jag använde mig av tre olika teman för att kategorisera materialet; *arenaprojekt och lokal tillväxt och utveckling*, *arenaprojekt och välfärd* och *arenaprojekt och förkalkyler*. Därefter har jag försökt reducera materialet och identifiera det viktigaste för att besvara mina frågor. Till sist har jag jämfört det avskalade materialet för att hitta mönster och relationer men också uttalade skillnader.

3. Teori

3.1 Ekonomisk tillväxt och utveckling

Ekonomisk tillväxt definieras som ”en ökning av BNP över tiden” (Eklund, 2010:127). En ökning av BNP över tid är ett medel för nå ett av alla länders ekonomipolitiska mål; hög privat och offentlig standard. Enligt den neoklassiska tillväxtteorin och den institutionella teorin finns det två helt avgörande förutsättningar för långvarig tillväxt; teknisk utveckling (neoklassiska tillväxtteorin) och social infrastruktur (institutionella teorin). Social infrastruktur handlar om de regler och institutioner som ett samhälle styrs av. En utvecklad social infrastruktur ger utrymme för investeringar i både real- och humankapital, vilket får igång tillväxten. För att sedan hålla tillväxten vid liv, få till stånd en kontinuerlig tillväxt, krävs teknisk utveckling. Nya idéer och kreativa lösningar utarbetade av människor är av avgörande betydelse för permanent tillväxt. Därför är satsning på forskning och utveckling (FoU) och på utbildning av stor vikt för att stärka humankapitalet (Fregert & Jonung, 2003:137ff).

En väg för att nå ekonomisk tillväxt är att investera, antingen i realkapital eller humankapital. Investeringar i realkapital innebär handlar i hög grad om byggnationer av olika slag och satsningar på infrastrukturen. Investeringar i humankapital beskriver processen att öka produktionsförmågan hos arbetskraften genom att ekonomiska resurser används till bland annat utbildning och forskning. Alla investeringar är inte nödvändigtvis bra för landet eller regionen. Felinvesteringar, som ofta beror på felaktiga förväntningar, innebär att tillgängliga resurser förspills och låses in (Eklund, 2010:136ff).

Kommunal tillväxt är ett komplext begrepp som är svårt att definiera. De vanligaste definitionerna av kommunal tillväxt är befolkningstillväxt, sysselsättningstillväxt och inkomstutveckling. Kommuner definierar tillväxt på olika sätt, såsom ekonomisk tillväxt, befolkningstillväxt eller tillväxt av välfärden, och utformar sina tillväxtvisioner därefter. En avgörande faktor vad gäller hur en kommun ser på lokal tillväxt är kommunens strukturella förutsättning. Därför är det av stor vikt att en kommun utgår från sina unika förutsättningar, sitt DNA, för att maximera tillväxt. Målet med tillväxt är dock densamma hos kommunerna; tillväxt ska göra en kommun attraktiv. På grund av kommunal tillväxt definieras på olika sätt finns det även flera mått för att mäta kommunens tillväxtutveckling, men de vanligaste måtten

är ökad inkomst per invånare, förändring i antalet arbetstillfällen och befolkningstillväxt (Fjertorp, Larsson & Mattisson, 2012:7ff).

Fjertorp (2012) ifrågasätter i en artikel kommuners starka fokus på befolkningstillväxt. Kommuner ska enligt Kommunlagen ansvara för kommunens *befintliga invånare* och se till att skapa välfärd för dessa. Frågan är om kommuners olika åtgärder för att skapa befolkningstillväxt är i linje med vad lagen stipulerar. Vilka ekonomiska effekter befolkningstillväxt har för en kommun är inte helt klarlagt. Studier på ämnet pekar på att befolkningstillväxt är resurskrävande, vilket verkar innebära att de befintliga invånarnas kostnader ökar. Huruvida dessa ökade kostnader kompenseras av att servicekvaliteten förbättras är osäkert. En avgörande faktor är kommunens servicekapacitet, en överdimensionerad sådan borgar för att ökad folkmängd förbättrar ekonomin för kommunens befintliga invånare. Det finns även andra värden med befolkningstillväxt som inte är direkt ekonomiska till sin natur. En kommun som lyckas attrahera människor sänder ut signaler om framtidstro och en strävan att utvecklas, vilket kan medföra att olika aktörer lockas att investera i kommunen (Fjertorp, 2012:19ff).

Tillväxtanalys (2012:4ff), vars rapporter syftar till att ge underlag för bättre beslutsfattande i tillväxtfrågor, framhåller i sin senaste rapport regional attraktivitet som en nyckel för att skapa tillväxt och välstånd. Tack vare regional attraktivitet kan kapital, arbetskraft och besökare attraheras. Regional attraktivitet kan vara flera saker, som ofta samverkar. Det kan vara tillgång till natur och välfungerande infrastruktur och det kan också vara ett bra företagsklimat, god samhällsservice och ett rikt kulturliv. Tillgången till kompetens spelar en avgörande roll om en region ska kunna karaktäriseras som attraktiv. Kommunal attraktion handlar i mångt och mycket om att utmärka sig i konkurrens med andra kommuner.

Erlingsson, Moodysson och Öhrvall (2011) undersökte i en rapport hur offentliga aktörer kan arbeta för att öka tillväxten i regioner och kommuner. Författarna når slutsatsen att någon enkel standardmall för hur tillväxtarbetet ska bedrivas finns inte. Kommuner har olika förutsättning och bör utforma en tillväxtpolitik som passar just deras förutsättningar, istället för att ta efter varandra. Ett tydligt exempel på detta är kommuners försök att locka till sig kompetent arbetskraft. Befolkningsutveckling är av stor vikt för kommuner då detta ger skatteintäkter till kommunen som i sin tur är en grundförutsättning för tillväxt. För att öka attraktionskraften har mindre kommuner låtit sig inspireras av större städer och satsat på

storslagna projekt, ofta knutna till kultur eller nöje. Sådana projekt får sällan önskad effekt utan kan i värsta fall vara samhällsekonomiska skadliga. Erlingsson m. fl. (2011:8) argumenterar för att kommuner, som strävar efter lokal tillväxt, istället bör satsa på grundläggande institutioner, funktionsduglig infrastruktur, smidiga tillståndsgivningar och inte minst värna om det viktiga välfärdsuppdraget som kommuner ansvarar för.

Hoyman och Faricy (2008:313ff) undersökte hur väl tre olika tillväxtteorin - teorier om socialt kapital, kreativ klass och humankapital - förklarade lokal tillväxt. Socialt kapital som teori gör gällande att personliga relationer, vänskapsrelationer och bekantskaper ger ett samhälle ett mervärde som ger positivt utslag i ekonomin. Relationerna bygger på tillit, ömsesidighet och gemenskap. Saknas sådana relationer mellan människor i en region hämmas lokal ekonomisk tillväxt. Socialt kapital produceras främst på två sätt; genom informella och formella institutioner och genom sociala institutioner. Kreativ klass teorin presenterade av Richard Florida, år 2002. Teorin bygger på att en stad eller region som har en hög koncentration av teknikföretag, en välutbildad population och hög toleransnivå lockar till sig kreativa människor. Detta leder till innovationer och nya idéer som resultera i lokal ekonomisk tillväxt och utveckling. En stads, eller en regions, attraktionskraft är avgörande för att attrahera kreativa arbetare. Tre egenskaper som alla börjar på bokstaven t kännetecknar den kreativa klassen; talang, teknik och tolerans. Teorin om humankapital, som berörts ovan, handlar om vikten av utbildade människor för att skapa lokal tillväxt. Genom om att bekosta människors utbildning erhålls ett utvecklat humankapital. Högt intellektuellt kapital, ofta mätt som koncentrationen av universitet som bedriver forskning, lockar till sig forskare och leder också till ett starkt humankapital. Hoyman och Faricy (2008:329f) fann att humankapital bäst förklarade ekonomisk tillväxt, både gällande arbetstillväxt och ökade inkomster. Även intellektuellt kapital korrelerade starkt med ekonomisk tillväxt. Socialt kapital korrelerade svagt med ekonomisk tillväxt, inte vad gäller arbetstillfällen men med inkomst. Kreativ klass däremot förklarande inte ekonomisk tillväxt, varken avseende arbetstillväxt eller inkomstökning.

3.2 Livskvalitet, välbefinnande och välfärd

Välfärd är ett vitt begrepp som kan mätas på olika sätt och som dessutom innehåller faktorer som är svåra att mäta. Bruttonationalprodukten (BNP), som är värdet på alla färdigproducerade varor och tjänster under ett år, brukar användas som ett mått för att mäta ett lands välfärd. BNP mäter det materiella välståndet men är inte ett tillräckligt mått på

människors välbefinnande. Trots att BNP är det vanligaste måttet på välfärd finns det flera problem med att använda det som sådant (Eklund, 2010:127ff). BNP, eller BNP per capita som anger förändringstakten, tar till exempel inte hänsyn till vad som produceras i hemmet eller negativa externa effekter såsom miljöförstöringar. BNP-måttet beaktar inte heller produktionsutveckling som sker i den offentliga sektorn, utan endast kostnaderna för offentliga tjänster används. Levnadsbetingelser som är icke-materiella, som ger människor förutsättningar att leva ett gott liv, räknas heller inte in i BNP-måttet (Fregert & Jonung, 2003:57ff). Human development index (HDI) utgör ett alternativt sätt att mäta levnadsstandard och välfärd. Måttet tar hänsyn till tre välfärdsindikatorer; hälsa, utbildning och materiell välfärd. Värt att notera här är att materiell välfärd mäts med köpkraftjusterad BNP per capita (Fregert & Jonung, 2003:60)

HDI:s välfärdsindikatorer finns med i kommunens välfärdsuppdrag. I Regeringsformen 1 kap. 2 § (SFS:2011:109) stipuleras följande: ”Den enskildas personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särkilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa”

Att definiera livskvalitet och välbefinnande är svårt, i och med att begreppen kan ses antingen ur ett subjektivt perspektiv eller ur ett objektivt perspektiv. Costanza m. fl. (2008:18) definierar livskvalitet – genom att kombinerar dessa både perspektiv – på följande sätt: ”Quality of life (QOL) is the extent to which objective human needs are fulfilled in relation to personal or group perceptions of subjective well-being”. Exempel på mänskliga behov är någonstans att bo, reproduktion och att känna trygghet. Subjektivt välbefinnande handlar bland annat om upplevd lycka och glädje och att känna tillfredställelse och meningsfullhet (Costanza m. fl. 2008:18). På senare tid har ekonomer intresserat sig för subjektivt välbefinnande, som livstillfredställelse och lycka, för att besvara både makro- och mikroekonomiska frågor. Studier om subjektivt välbefinnande kan användas som komplement till traditionell välfärdsanalys (Kahneman & Krueger, 2006:3ff). I rika länder ger inte tillväxt lika bra avkastning gällande subjektivt välbefinnande som i fattiga länder. Marginalnyttan, mätt som subjektivt välbefinnande, är alltså avtagande för högre inkomst (Jackson, 2011:57). Men människors subjektiva välbefinnande ökar fortfarande om BNP per capita stiger, det finns inte någon inkomstnivå som innebär att ens subjektiva välbefinnande inte ökar

ytterliggare om inkomsten fortsätter att stiga. Således leder ökad tillväxt till ökad lycka även i rika länder (Stevenson & Wolfers, 2008:1).

3.3. Samhällsekonomisk kalkyl (cost-benefit analys)

En samhällsekonomisk kalkyl utgör en typ av samhällsekonomisk analys (SIKA, 2005:7). Den engelska termen *cost-benefit analysis* (CBA) används ibland istället för samhällsekonomisk kalkyl. Kalkylen tjänar främst som ett beslutsunderlag vid investeringsbeslut (Hultkrantz & Nilsson, 2004:300). Kalkylen tar hänsyn till alla positiva och negativa effekter av en åtgärd och värderar dessa i monetära termer (SIKA, 2005:7). Med positiva och negativa effekter menas här vilka nyttor respektive kostnader en åtgärd för med sig. Processen med att ta fram en samhällsekonomisk kalkyl består av olika steg. Först görs en identifiering av åtgärdens konsekvenser. Sedan försöker man kvantifiera och värdera dessa effekter. För att och beräkna åtgärdens nuvärde diskonteras nyttorna och kostnaderna. Sist av allt genomförs en känslighetsanalys (Hultkrantz & Nilsson, 2004:301). Det finns ett antal metoder att använda sig av då nyttor och kostnader ska mätas i samhällsekonomiska kalkyler. De vanligaste metoderna är att undersöka betalningsviljan, att räkna på alternativkostnaden eller att använda en utbuds- och efterfråga kurva för att beräkna samhällsnyttan (Hultkrantz & Nilsson, 2004:310ff). Samhällsekonomiska kalkyler används för att bedöma den samhällsekonomiska lönsamheten för en åtgärd och för att skapa en hel bild av effekterna som olika åtgärder för med sig. Samhällsekonomisk lönsamhet betyder att en genomförd åtgärd leder till att den samhällsekonomiska effektiviteten ökar. Samhällsekonomisk effektiv innebär i sin tur att samhällets resurser förbrukas på sådant sätt att så stor nytta som möjligt skapas åt samhället. Syftet är helt enkelt, i teorin, att se till att samhällets individer får det så bra det bara går, både i nuläget och i framtiden (SIKA, 2005:7).

3.3.1. Fördelar och nackdelar med samhällsekonomiska kalkyler

Samhällsekonomiska kalkyler nyttjas som beslutsunderlag vid beslut om en åtgärd ska genomföras. Kalkylerna används också då en pågående eller genomförd åtgärd ska utvärderas. Viktigt att påpeka är att samhällsekonomiska kalkyler inte ska ses som absoluta sanningar, utan endast syftar till att ge en bild av ett förmodat scenario. Därför bör samhällsekonomiska kalkyler endast utgöra en del av ett beslutsunderlag. Men kalkylerna stakar ut en riktning om hur en viss åtgärd kommer att påverka samhället. Samhällsekonomiska kalkyler lämpar sig väl då olika åtgärders konsekvenser ska jämföras. Användningen av kalkylerna har ökat vilket

torde leda till att kunskaperna om dessa ökar, och att kalkylerna och beslutsunderlaget förbättras (SIKA, 2005:27).

Det finns en hel del kritik mot samhällsekonomiska kalkyler. Främst för att kritikerna anser att kalkylmetoden inte framställer en sann bild av verkligheten och för att metoden innehåller så stort mått av osäkerhet. Kritiken handlar också om att det är svårt att kvantifiera alla faktorer som påverkar och att värdera dessa. Risken finns att vissa effekter inte tas med, då dessa är omöjliga att kvantifiera, vilket ger en skev bild av verkligheten. Samhällsekonomiska kalkyler ska säga något om framtiden, problemet är bara att det inte går att vara absolut säker på vad som händer i framtiden (SIKA 2005:25f). Offentliga projekt har ofta långa tidsperspektiv, ju längre tidsperspektiv desto osäkrare kalkyler (Hultkrantz & Nilsson, 2004:323).

Samhällsekonomiska kalkyler är enkla att manipulera. Det går att välja att inte beakta osäkra effekter och helt utelämna effekter som inte går att kvantifiera. Partiska beslutsfattare har ibland möjlighet att bortse från vissa osäkra effekter och effekter som inte har värderats och på så sätt tolka kalkyler på ett sätt som gynnar deras intresse. Det är således viktigt att beslutsfattarna blir invigda i kalkylens brister, till exempel vilka effekter som exkluderats och vilka effekter som är osäkra (SIKA 2005:25f). Ackerman (2008:29f) är kritisk till att cost-benefit analyser används som beslutsunderlag vid politiska beslut. Analyserna är enligt honom behäftad med flertalet fel, både gällande teorin och i praktiken. Främst handlar kritiken om att det är svårt att prissätta alla nyttor och kostnader, vilket medför att resultaten blir snedvridna då vissa effekter inte medtas i beräkningarna. Det är inte heller alltid etiskt rätt att värdera alla effekter som uppstår. Ackerman (2008) kommer till slutsatsen att cost-benefit analyser borde förkastas som beslutsunderlag för politiska beslut och lyfter istället fram andra metoder såsom; multikriterieanalys, holistisk utvärdering eller kostnadseffektanalys.

Osäkerhet kring samhällsekonomiska kalkyler beror bland annat på att kalkylerna inte fullt ut kan hantera den osäkra framtiden, vilket diskuteras ovan. För att hantera denna osäkerhet som kalkyler för med sig bör en känslighetsanalys göras och man måste också beakta riskkostnaden. En känslighetsanalys innebär att man varierar viktiga villkor för kalkylresultatet och ser hur resultatet påverkas. Med riskkostnad åsyftas den mellanskillnad som finns mellan medelvärdet av nyttan av olika scenarier och det lägsta tänkbara belopp en individ är villig att godta för ett projekt (Hultkrantz & Nilsson, 2004:67,323).

3.3.2. Betalningsvilja

Betalningsvilja är ett begrepp som används för att mäta välfärdsförändringar. Genom att bestämma betalningsviljan för ett projekt och sedan ställa detta värde mot kostnaderna för projektet går det att räkna ut projektets samhällsekonomiska lönsamhet. Olika metoder har utvecklats för att värdera betalningsviljan i monetära termer. Metoderna delas in i indirekta och direkta metoder. De vanligaste indirekta metoderna som används är resekostnadsmetoden och fastighetsvärdeometoden. Den mest använda direkta metoden är Contingent Valuation Method, CV-metoden. CV-metoden, bygger på enkäter eller intervjuer där respondenter får värdera en förändring av en resurs. På så sätt skapas en hypotetisk marknad, där betalningsviljan för att en förändring ska realiseras undersöks (Brännlund & Kriström, 1998:66ff).

CV-metoden används vanligen i cost-benefit analyser för att värdera en nyttighet som inte handlas på en marknad. Det finns flera fördelar med att använda CV-metoden som en del i en cost-benefit analys. Cost-benefit analysen blir mer heltäckande där flera nyttor kan analyseras och ges ett monetärt värde. Metoden är dock inte okomplicerad, kritik har riktats mot metoden. Forskare som använder sig av CV-metoden ställs inför flera metodologiska problem som måste beaktas (Venkatachalam, 2004:118f; Whitehead & Blomquist, 2006:96f). Främst beror dessa svårigheter på att metoden bygger på hypotetiska svar, i själva verket kommer personerna som anger sin betalningsvilja inte behöva betala. Detta innebär att respondenterna kan svara strategiskt eller låta sina sympatier helt styra svaret, vilket får konsekvenser för studiens resultat som då riskerar att bli snedvridet (Brännlund & Kriström, 1998:117f). Bergh och Jakobsson (2010:295) skriver att människor saknar incitament att uppge sin verkliga betalningsvilja när det gäller kollektiva varor. Om varan fås utan kostnad finns en tendens att överdriva sin betalningsvilja. Därav är det svårt att undersöka huruvida beslut som innefattar kollektiva varor är samhällsekonomiskt effektiva. Risken är stor att respondenter överskattar sin betalningsvilja, vilket leder till att nyttan som undersöks övervärderas. En CV-studie bör således utföras med stor försiktighet där forskaren är medveten om studiens begränsningar (Venkatachalam, 2004:118f; Whitehead & Blomquist, 2006:112).

4.1. Resultat

4.1. Tillväxt och utveckling

Den arenaforskning som bedrivits utomlands, främst i USA, har inriktat sig på huruvida en kommunal satsning på elitidrotten, oftast i form av en investering i en arena, leder till ekonomisk utveckling för kommunen (Behrenz, 2009:38f). Undersökningar som koncentrerats på frågan om huruvida arenor bidrar till utveckling av den lokala ekonomin har främst använt två metoder; ex ante ekonomiska konsekvensanalyser (analyser som gjorts på förhand) och ex post ekonometriska analyser (analyser som gjorts i efterhand). Ex ante ekonomiska konsekvensanalyser har visat att det finns stora fördelar med nybyggnationer och har använts av arenaförespråkare för att få sin vilja igenom. Däremot har ex post ekonometriska analyser, genomförda av forskare på ämnet, genomgående kunnat visa att så inte är fallet (Coates, 2007:565).

Det råder konsensus i forskningsvärlden gällande huruvida idrottsarenor leder till bättre lokal ekonomi. Det finns inget positivt samband, som är statistisk säkerställt, mellan arenabyggnationer och lokal ekonomisk utveckling (Coates & Humphreys, 2003; Siegfried & Zimbalist 2006; Coates & Humphrey, 2008; Baade & Matheson, 2011). Den ansevärd mängd forskningsbaserade litteratur om arenors ekonomiska konsekvenser för samhället har inte funnit några bevis som stöder tesen att mer arbeten skapas, att inkomsterna för invånarna stiger eller att skatteintäkterna ökar för samhället. Detta oavsett vilken forskningsmetod som används, oberoende av var arenan är belägen geografiskt sett och oavsett vilka variabler och estimatorer som används (Coates & Humphreys, 2008:302ff). Byggandet av nya arenor för professionell idrott fungerar inte som en katalysator för ekonomisk utveckling, projekt av sådant slag stimulerar inte den lokala ekonomiska tillväxten (Siegfried & Zimbalist 2006:425).

Arenor som hyser professionella idrottslag skapar ekonomiska nyttor till staden, som till exempel nya jobb, men dessa nyttor är inte tillräckliga för att täcka de kostnader som är förenade med arenor (Coates & Humphreys, 2008:311).

Kopplingen mellan idrott och befolkningstillväxt har dock inte fått någon större plats i den internationella forskningslitteraturen. Behrenz (2009:40f) har i sin forskning, om elitidrottens ekonomiska värde, undersökt om det finns något samband mellan att en kommun har ett

elitlag och befolkningstillväxt. Genom att studera snarlika kommuner, som antingen har ett elitlag eller saknar elitlag, konstaterar Behrenz (2009) att ett sådant samband kan finnas. De undersökta kommuner med ett elitlag har generellt sett haft en större befolkningstillväxt än de kommuner som saknat ett idrottslag som tillhört eliten.

4.1.1. Skäl till varför lokal tillväxt och utveckling uteblir

Siegfried och Zimbalist (2006:422) urskiljer tre huvudskäl till varför idrottsarenor och professionella idrottslag inte bidrar till ekonomisk utveckling; *substitutionseffekten*, *läckage* och *budgeteffekten*. *Substitutionseffekten* handlar om att ett hushålls konsumtion i samband med en match endast är pengar som annars skulle spenderas på något annat. Ett hushåll har i de flesta fall en begränsad budget – spenderas pengar i samband med match spenderas inte pengar på något annat som hade varit aktuellt annars – vilket leder till att den lokala ekonomin inte påverkas i någon större utsträckning. Däremot påverkas den lokala ekonomin om en match eller ett evenemang lyckas attrahera människor utanför samhället som är villiga att spendera pengar. På så sätt tillförs ”nya” pengar till samhällets ekonomi. Det andra huvudskälet – *läckage* – fokuserar på hur pengarna som sporten genererar, till exempel löner till spelarna, används. Den lokala ekonomin mår bäst då de pengar som sporten genererar återförs till det lokala samhället igen. Dock ”läcker” en del av dessa pengar, som till exempel spelarlöner, ut från det lokala samhället. *Budgeteffekten* beskriver hur en kommuns budget påverkas av arenor. Hur stor effekten är på en kommuns budget beror på vilket finansiellt ansvar en kommun har för en arena. Tar en kommun ett stort finansiellt ansvar för en dyr arena kan det orsaka budgetproblem för kommunen. För att möta dessa ökade kostnaderna kan politikerna i en kommun känna sig tvungna att spara in på annan kommunal verksamhet eller att höja skatten, oavsett blir konsekvenserna att den lokala ekonomin kyls ner (Siegfried & Zimbalist, 2006:422ff).

Chapin (2002:5ff) lyfter fram ytterligare några skäl till varför inte idrottsarenor leder till lokal ekonomisk utveckling. Ett sådant skäl är att de arbetstillfällena som skapas, tack vare offentliga investeringen i arenaprojekt, inte påverkar den lokala ekonomin i någon högre grad. Detta har att göra med att kvaliteten på arbetena som skapas är dålig, arbetena som genereras är lågavlönade men också ofta säsongbetonade. En annan orsak är de stora kostnaderna som är förenat med projekten, projekten är oftast väldigt dyra. Dessa kostnader hade kunnat täckas genom att arenorna genererat stora inkomster till den offentliga sektorn. Problemet är att den största delen av inkomsterna som skapas då arenan används inte tillfaller kommunen som

finansierat arenan utan istället hamnar hos idrottsklubbarna som använder arenan. Även *alternativkostnaden* utgör ett skäl till varför arenor inte påverkar städers ekonomiska utveckling. Beslutar sig en kommun för att satsa offentliga medel på ett arenaprojekt är dessa pengar vikta åt projektet och kan följaktligen inte användas för annan kommunal verksamhet. Samma sak gäller ifall kommunen upplåter mark, som kommunen äger, för arenaprojektet. *Alternativkostnaden* handlar inte i detta fall om kostnaden för arenan utan om de fördelar som uteblir för kommunen, som annars kommit kommunen tillgodo om pengarna skulle ha satsats på något annat. *Alternativkostnaden* kan vara betydande för olika projekt men beaktas sällan i ekonomiska konsekvensanalyser beställda av kommunen (Chapin, 2002:5ff).

4.2. Livskvalitet, välbefinnande och välfärd

Tidigare studier på ämnet har fokuserat på att kvantifiera hur många nya jobb som skapas, hur inkomstförändringen ser ut och vilka skatteintäkter som erhålls. Det har konstaterats, vilket redovisades ovan, att arenor inte påverkar lokala ekonomin i positiv riktning (Siegfried & Zimbalist 2006). Vad som dock inte tas hänsyn till är hur nya arenabyggen som hyser ett professionellt idrottslag påverkar stadsinvånarnas livskvalitet och välfärd (Carlino & Coulson, 2004:7; Irani, 1997:239). Ekonomiska konklusionen på ämnet bortser eller misslyckas ofta med att mäta välfärdsfördelar som en stad får vid uppförande av en arena. Dessa fördelar måste beaktas då ett beslut om huruvida en stad ska satsa offentliga medel på en ny arena (Irani, 1997:250f). Sådana effekter är oftast av icke-ekonomisk karaktär, vilket innebär att dessa inte prissätts på marknaden. Enligt Chapin (2002:10ff) kan de icke-ekonomiska effekter som härrör från en ny arena delas in i fyra olika kategorier; *sociala/psykiska effekter*, *imageeffekter*, *politiska effekter* och *utvecklingseffekter*. Främst de två första kategorierna är av intresse för denna uppsats. *Sociala effekter* och *psykologiska effekter* beskriver de effekter som stadens invånare får av att besöka en arena, ett så kallat underhållningsvärde eller brukarvärde, och kan hänföras som nyttor. Med *imageeffekter* menas de effekter som kommer från att en stad eller region kan identifiera sig med ett framgångsrikt idrottslag som spelar på en arena och som även synliggör regionen. Genom att uppföra en arena som hyser ett framgångsrikt idrottslag kan ökad gemenskap hos lokalinvånarna uppstå. Andra sådana positiva effekter är att arenabyggnation kan göra staden mer populär vilket kan innebära att nya företag vill etablera sig där.

Enligt ekonomisk teori kan livskvalitetsförbättringar uppkomma och genereras på tre olika sätt; som konsumentöverskott, som externaliteter och som kollektiva varor. Ingen av dessa tre

livskvalitetseffekter uppstår på den vanliga marknaden, vilket gör det svårt att kvantifiera och värdera dessa nyttor (Siegfried & Zimbalist, 2006:421). Konsumentöverskott definieras som överskjutande betalningsvilja, vilket är skillnaden mellan vad konsumenten maximalt är beredd att betala (maximal betalningsvilja) och vad varan eller tjänsten kostar (faktiskt pris) (Bergh & Jakobsson, 2010:68). Externaliteter uppkommer då produktion eller konsumtion påverkar andra utanför marknadspriset. En externalitet kan antingen vara positiv eller negativ. Kollektiv vara är, till skillnad från en privat vara, en vara som saknar både konsumtionsrivalitet och exkluderbarhet. Konsumtionsrivalitet handlar om att en persons konsumtion av en vara påverkar andras möjlighet att konsumera varan negativt. Exkluderbarhet innebär att det är möjligt att utestänga andra att konsumera en vara genom att själv konsumera varan. Det är dock svårt att alltid dra gränsen mellan vad som är kollektiva varor och vad som är privata varor (Bergh & Jakobsson, 2010:265ff). Det är således svårt att avgöra om en livskvalitetsförbättring, som uppstår i samband med att arenor nyttjas av idrottslag, kommer från en externalitet eller en kollektiv vara (Siegfried & Zimbalist, 2006:421). Vilket föranleder att dessa effekter inte särskiljs i litteraturgenomgången nedan.

Ett fåtal studier har gjorts i syfte att mäta det konsumentöverskott som professionell idrott genererar. Irani (1997:250f) har i en studie försökt mäta välfärdsfördelar som erhöles av att en sportarena används. Genom att undersöka betalningsviljan hos baseball-fans kunde det eventuella konsumentöverskottet som uppstod i samband med att arenan användes för baseballmatcher räknas ut. Konklusionen blev att konsumentöverskottet var av sådan storlek att detta inte bör bortses ifrån då beslutsfattare ska ta beslut om att bygga en arena som ska hysa idrott. Det är därför viktigt att inkorporera beräkningar av de välfärdsvärden som härrör från en idrottsarena i beslutskalkyler enligt Irani (1997:251).

Främst har studier gjorts för att mäta värdet av de kollektiva nyttigheter och externaliteter som uppkommer av att en stad har en arena som hyser ett professionellt idrottslag. Carlino och Coulson (2004:10f) har undersökt betalningsviljan för att ha ett professionellt idrottslag i sin stad, inte bara vad gäller direkta värden som biljettinköp. Utan även indirekta värden såsom att vilja betala mer för husköp i den aktuella stadsdelen och acceptansen för att tjäna mindre. Utifrån detta kommer Carlino och Coulson (2004:16) fram till att kommunala arenasatsningar kan vara en bra investering i och med att livskvaliteten förbättrades.

Flera studier på ämnet har gjorts genom att tillämpa Contingent Valuation Method (CVM). Johnson, Groothuis och Whitehead (2001:6ff) använde sig av CV-metoden för att värdera de kollektiva varor som ett idrottslag, Pittsburgh Penguins, skapade. Syftet var att utreda om dessa kollektiva nyttor översteg de kostnader som är förenat med en ny arena och på så sätt motivera att offentliga medel används för arenabyggnationer. Resultatet visade att idrottslaget gav en mängd olika kollektiva nyttigheter till staden och dess invånare. Dock inte i den utsträckningen som krävdes för att täcka de stora kostnader som är förenat med en arenabyggnation. Vilket indikerar att arenabyggnationer där kommuner tar fullt finansiellt ansvar är att snedfördela resurser enligt Johnson m. fl. (2001:20). Santo (2007), som också tillämpade CV-metoden för att undersöka betalningsviljan för idrottslag, når samma slutsats. Studien visade att det sammanlagda värdet som uppkommer av invånarnas betalningsvilja för att en stad har ett professionellt idrottslag delvis täckte kostnaderna för en arenabyggnation. Men bara delvis, vilket enligt Santo (2007:476) medför att kommuner bara bör stödja arenabyggnationer med den summan som motsvarar värdet av det samlade konsumentöverskottet, annars finns det en risk för urholkning av den offentliga välfärden. Owen (2006:342) konstaterar också, i en liknande CVM-studie, att den samlade betalningsviljan för ett idrottslag inte täcker de kostnader som är förenat med en byggnation av en ny arena. Även om så skulle vara fallet, att värdet av ett idrottslag för invånarna skulle vara större än kostnaderna för en arena, är det inte säkert att det rättfärdigar offentliga subventioner av en arena enligt. Detta beror på att i en CVM-studie undersöks den hypotetiska betalningsviljan vilket betyder att respondenterna inte behöver betala för idrottslaget i verkligheten. Owens (2006:342) konklusionen blir därför att kommunen bör sträva efter att betala så lite som möjligt för professionell idrott.

Studier har även gjorts där huvudsyftet inte var att undersöka om de icke-ekonomiska effekterna, eller de icke-kvantifierbara effekterna, som ett idrottslag genererar kan berättiga att offentliga medel används för att bygga dyra idrottsarenor. Istället har fokus endast varit på att värdera den välfärd som idrottslag genererar till staden och dess invånare. Crooker och Fenn (2009:29ff) försöker i en CVM-studie estimerar betalningsviljan som ett idrottslag genererar för att därigenom värdera vilken välfärd som skapas. Genom att simulera ett hot om att idrottslaget vill lämna staden försöker forskarna locka fram den verkliga betalningsviljan. Resultatet visade att idrottslaget skapade stora välfärdsvinster för staden, men även välfärdsförluster som uppkom på grund av att invånarna motsatte sig en offentlig finansierad arenabyggnation. Behrenz (2009:43ff) försöker i sin forskning utreda om elitklubbar bidrar

till kommunal välfärd. Bland annat undersöks betalningsviljan hos kommuninvånare för att ha ett elitlag i kommunen och hur mycket de är villiga att arbeta ideellt för att stödja elitidrott. Undersökningen visar att betalningsviljan är stor för att kommunen ska ha ett elitlag, kommuninvånarna är både beredda att betala för detta och för att arbeta ideellt för att stödja elitklubben. Behrenz (2009:47) spekulerar också i att elitidrott kan påverka bruttonationalprodukten (BNP) genom att inspirera människor till att idrotta, vilket i sin tur gör människor friskare och på så sätt ökar människors produktionsförmåga.

Som genomgången visar har den övervägande metoden varit en CV-metod. Men det finns några studier som tillämpat andra metoder för studera vilka icke-ekonomiska effekter ett idrottslag har. Grieve och Sherry (2012:222ff) har använt sig av en kvalitativ metod, där intervjuer genomförts med intressenter och arenabesökare, för att ta reda på vilka icke-ekonomiska fördelar en arena har för stadsinvånarna. Resultatet visade att både arenabesökare och övriga intressenter ansåg att de icke-ekonomiska effekterna som en arena förde med sig uppvägde, i det här fallet, det stora finansiella engagemanget som kommunen stod för. Skattepengarna var således väl spenderade tack vare det signifikanta antalet icke-ekonomiska fördelarna, såsom förbättrad bild av kommunen och att kommunen synliggörs samt sociala och psykiska fördelar.

Tydligt är att studierna, i allra flesta fall, endast riktat in sig på de positiva externaliteter som är förknippade med en arena som hyser ett professionellt idrottslag. Sällan behandlas de eventuella negativa externaliteter som kan uppkomma i samband med att arenor nyttjas av professionell idrott (Chapin 2002:12).

4.3. Idrottsarenors kostnader och nyttor

Få forskningsrapporter försöker ge en översikt över vilka kostnader och nyttor som är förenat med en idrottsarena. Chapin (2002) utgör ett undantag. I en tabell sammanställer han vilka nyttor och kostnader som är förenat med en idrottsarena. Kostnaderna och nyttorna med en arena indelas i två typer av variabler; dels i ekonomiska/icke-ekonomiska värden och också huruvida effekterna ofta är beaktade av offentliga beslutsfattarna eller inte vid en beslutsprocess. Följande tabell fås:

		COSTS	BENEFITS
	Typically Considered by Public Sector Decision Makers	<ul style="list-style-type: none"> <i>f</i> Land Acquisition Costs <i>f</i> Construction Costs <i>f</i> Carrying Costs (Operation and Maintenance, Debt Service) 	<ul style="list-style-type: none"> <i>f</i> Tax Revenues (Sales, Property, Personal, Sin, Others) <i>f</i> Stadium Revenues (that flow to the public sector) <i>f</i> Total Economic Activity (Dollars and Jobs) <i>f</i> Spin-Off Businesses <i>f</i> District (Re)Development <i>f</i> Impact of Other Events
	Not Typically Considered by Public Sector Decision Makers	<ul style="list-style-type: none"> <i>f</i> Required Infrastructure Improvements <i>f</i> Business Relocation Costs <i>f</i> Property Tax Losses (Removal from Tax Rolls, Abatements) <i>f</i> Public Service Costs for Events (Police, EMS, Other) <i>f</i> Opportunity Costs for Funds <i>f</i> Opportunity Costs for Land <i>f</i> Encumbrance of Bonding Capacity <i>f</i> Demolition and Site Work for Old Facility (if applicable) <i>f</i> Impact on District Surrounding Old Facility (if applicable) 	<ul style="list-style-type: none"> <i>f</i> Marginal Economic Activity (New Money, New Jobs) <i>f</i> Reuse Opportunities for Old Facility Site (if applicable) <i>f</i> Impact on District Surrounding Old Facility (if applicable)
NONE	Typically Considered by Public Sector Decision Makers		<ul style="list-style-type: none"> <i>f</i> Community Identity <i>f</i> Civic Pride <i>f</i> Community Visibility <i>f</i> Consumption Benefits <i>f</i> Political Capital Gained <i>f</i> Support of Development Logic
	Not Typically Considered by Public Sector Decision Makers	<ul style="list-style-type: none"> <i>f</i> Community Identity <i>f</i> Community Visibility <i>f</i> Potential for Political Conflict <i>f</i> Political Capital Expended <i>f</i> Political Opportunity Costs <i>f</i> Disconnect with Development Logic 	<ul style="list-style-type: none"> <i>f</i> Project Planning/Management Capacity Building

Figure 1: The real and potential cost and benefits of sport facilities (Chapin 2002:14)

Som tabellen visar beaktar beslutsfattarna, allt som oftast, de direkta kostnaderna som är förknippade med en arenabyggnation. Likaså är även de direkta nyttorna med ett sådant projekt ofta med i förkalkylerna som presenteras för offentliga beslutsfattare. Även vissa indirekta ekonomiska nyttor, såsom olika typer av spin-off effekter, brukar ingå i kalkylerna. Den största bristen med offentliga förkalkyler som framläggs för beslutsfattarna innan ett arenaprojekt gäller de ekonomiska kostnaderna som uppstår vid ett sådant projekt, och då främst det ”gömda” kostnaderna (Chapin, 2002:15f). Grant Long (2005:135ff) når en liknande slutsats i sin rapport, där kostnaderna för 99 olika idrottsarenor som erhöll offentligt ekonomiskt stöd, undersökts. Rapporten visar att den totala kostnaden, som innefattar kostnader för konstruktion, mark och infrastruktur samt de löpande kostnaderna för verksamheten, utebliven fastighetsskatt med mera, för varje enskild arena som undersöktes underskattades kraftigt i arenaprojektens förkalkyler. De offentliga kostnaderna för varje arena ökade i genomsnitt med 50 miljoner dollar i förhållande till vad förkalkylerna angav, vilket motsvarar en genomsnittlig kostnadsökning med 40 %.

Enligt Chapin (2002:16f) finns det även en del ekonomiska nyttor som inte beaktas vid beslut om offentliga satsningar på idrottsarenor. Främst gäller detta marginaleffekten av en arena, som i det här fallet syftar på hur mycket ”nya pengar” som förs in i den lokala ekonomin och hur många ”nya jobb” som skapas. De icke-ekonomiska effekterna som strömmar från en arena, som bland annat kommunal samhörighet och synliggörandet av kommunen, är ofta kända och noga övervägda av offentliga beslutsfattare. Ofta framhålls dessa effekter då beslut om kommunen ska finansiera en ny arena. Vad som sällan betonas vid sådana beslutsmöten är de icke-ekonomiska kostnaderna. Det är inte givet att en ny arena gör kommuninvånarna stolta, kommuninvånarna kanske anser att arenan inte passar in i stadsmiljön, vilket således innebär att arenan blir en belastning för kommunen. Det finns även en icke-ekonomisk fördel med arenaprojekt som sällan beaktas vid en beslutsprocess, nämligen kunskapen som kommunen får av att realisera ett komplext projekt som ett arenaprojekt faktiskt är. Kunskaper, till exempel vad gäller finansiering och planering, som kan användas då nästa stora kommunala projekt ska genomföras (Chapin, 2002:16ff).

4.4. Ekonomisk analys av ett idrottsprojekt

Ex ante ekonomiska konsekvensanalyser - beställda av politiska beslutsfattare - har använts flitigt då beslut ska fattas om huruvida ett idrottsprojekt, till exempel ett arenaprojekt (Késenne, 2005:133). Syftet med ekonomiska konsekvensanalyser är att mäta förändringen i

ekonomisk aktivitet som uppstår till följd av att ett program eller ett projekt initieras (Hudson, 2001:20). Ekonomiska konsekvensanalyser försöker identifiera de primära utgifterna som är associerade med ett projekt, till exempel konstruktionskostnaden, för att sedan multiplicera dessa utgifter med en multiplikator för att på så sätt även mäta den sekundära användningen av pengarna. På så vis kan den totala ekonomiska aktiviteten som ett projekt för med sig räknas ut (Rosentraub & Swindell, 2009:223). Vanligtvis är det input-output analyser (I-O), som är en typ av ekonomisk konsekvensanalys, som används för att utvärdera idrottsprojekt (Abelson, 2011:54). I-O analys försöker beskriva de effekter som uppstår då utbudet skiftar i en sektor och hur detta påverkar utbudet i andra sektorer. Multiplikatorn används för att förutspå hur utbudet förändras, tack vare att initiala utgifter omsätts på nytt i flera led inom regionen. Inkomster som kommer någon tillgodo används på nytt för konsumtion, vilket upprepas flera gånger om, och i slutändan resulterar detta i att ytterligare inkomster och sysselsättning skapas (Leeuwen, Nijkamp & Rietveld, 2009:15).

Kritik har riktats mot ekonomiska konsekvensanalyser som används för offentliga beslut. Crompton (2006) är starkt kritisk till användningen av ekonomiska konsekvensanalyser för att utvärdera ett offentligt investeringsprojekt, såsom subventioner till en idrottsarena, som syftar till att främja turism. Ställningstagandet motiveras med att ekonomiska konsekvensanalyser, initierade av beslutsfattare och utförda av konsulenter, ofta är behäftade med flertalet metodologiska fel som innebär att effekten av offentliga projekt övervärderas kraftigt. Det vanligaste metodologiska felet är inkluderingen av lokalinvånarnas spenderingar, det är bara den ”nya” mängd pengar som tillförs utifrån som ska medräknas inte lokalinvånarnas utgifter. Ett annat vanligt fel är att överdriva multiplikatorn så att sekundäreffekterna blir mycket högre än vad som är fallet i verkligheten. Även det faktum att alternativkostnaden sällan beaktas i ekonomiska konsekvensanalyser utgör även det ett metodologiskt fel. Syften med många ekonomiska konsekvensanalyser är inte att evaluera ett projekts verkliga ekonomiska effekter, analysen används istället för att legitimera partiska politikernas ställningstagande enligt Crompton (2006:67ff).

Hudson (2001:20ff) undersökte 13 ekonomiska konsekvensanalyser gjorda i syfte att visa effekterna av ett idrottslag. Även han fann att ekonomiska konsekvensanalyser används felaktigt. Rosentraub & Swindell (2009:219ff) konstaterar också att ekonomiska konsekvensanalyser nyttjas felaktigt och menar på att det har bidragit till att urholka förtroendet för ekonomiska konsekvensanalyser som en användbar metod då ekonomiska

fördelar med ett arenaprojekt, subventionerat av offentliga medel, ska evalueras. Anledningen till att ekonomiska konsekvensanalyser ofta fallerar är att analyserna tillämpas och tolkas felaktigt. Ekonomiska konsekvensanalyser, beställda av förespråkare för offentliga subventioner av idrottsarenor, överskattar många gånger de finansiella fördelarna med en idrottsarena (Rosentraub & Swindell, 2009:219ff).

Även andra forskare avvisar användningen av ekonomiska konsekvensanalyser och lyfter istället fram cost-benefit analyser som ett bättre alternativ för att utvärdera ett idrottsprojekt eller evenemang. Késeene (2005:141) kritiserar användningen av ekonomiska konsekvensanalyser i samband med utvärdering om offentliga subventioner till idrott, på grund av att sådana studier inte är tillförlitliga. Han menar att det är stor skillnad på vad ekonomiska konsekvensanalyser mäter och vad cost-benefit analyser mäter. Késeene (2005:141) argumenterar för att ekonomiska konsekvensanalyser inte bör användas i offentliga beslutsprocesser gällande sport, istället bör seriösa cost-benefit analyser fungera som beslutsunderlag i sådana processer. Abelson (2011:48ff) anser inte heller att ekonomiska konsekvensanalyser lyckas fånga ett projekts verkliga värde, utan analyser är ofta vilseledande. I studien, vars syfte är att undersöka vilken metod som är mest användbar för att utvärdera effekterna av stora idrottsevenemang, lyfts cost-benefit analysen fram. Cost-benefit analys är en användbar metod för att mäta hur ett offentlig subventionerat idrottsevenemang påverkar kommuninvånarnas välfärd, alltså vilka nettoförändringar i välfärden som förklaras av idrottsevenemanget. Abelson (2011:58) argumenterar för att det är effekterna på välfärden som är det viktiga vid en utvärdering om huruvida en kommun ska finansiera ett idrottsevenemang, inte lokal förändringen i bruttoproduktionen eller disponibel inkomst. Vilket gör att andra metoden förkastas då dessa inte lyckas mäta välfärdsförändringen som en kommun erhåller från ett idrottsprojekt. Även Mules och Dwyer (2005:352) förespråkar också en cost-benefit analys framför en ekonomisk konsekvensanalys vid en ekonomisk utvärdering av ett offentligfinansierat idrottsprojekt. Anledningen är att cost-benefit analys behandlar alla kostnader och nyttor som är förenat med ett sådant projekt, även de icke-kvantifierbara effekterna, vilket ekonomiska konsekvensanalyser inte lyckas med. Detta beror i sin tur på att man i en cost-benefit analys ställer ett projekts alternativkostnad mot betalningsviljan hos konsumenterna för att på så sätt ta reda på hur välfärden påverkas (Mules & Dwyer, 2005:352).

5. Resultatdiskussion

5.1. Tillväxt och utveckling

Är syftet med kommunens arenasatsning att skapa lokal ekonomisk tillväxt, som i traditionell tolkning innebär fler arbetstillfällen, ökad inkomst och ökade skatteintäkter, finns det skäl att ifrågasätta projektets nytta. Forskning har visat att arenaprojekt inte leder till lokal tillväxt vare sig det gäller arbeten, inkomster eller skatteintäkter (Coates & Humphreys, 2003; Siegfried & Zimbalist 2006; Coates & Humphrey, 2008; Baade & Matheson, 2011). Dock är det viktigt att påpeka att offentliga investeringar i arenaprojekt skapar jobb, men arbetena är av dålig kvalitet (Chapin, 2002). Det är naturligtvis så att en investering i någon form av infrastruktur, som innebär konstruktion av något slag, skapar arbetstillfällen då projektet ska färdigställas. Detta är inte unikt för en arena, därför bör inte fokus riktas mot dessa arbeten. Istället är det relevant att titta på hur många nya arbetstillfällen som skapas då arenan används och hur många av dessa arbeten som inte är tillfälliga utan permanenta. Här är viktigt att även studera hur arenors kringverksamhet påverkas, till exempel sysselsättningen i restaurang- och hotellverksamheten.

Positiva effekter vad gäller nya arbeten i dessa branscher, som ett resultat av en ny arena, uteblir oftast på grund av substitutionseffekten (Zimbalist, 2006). Substitutionseffekten innebär att kommuninvånarnas konsumtion inte ökar utan bara omfördelas beroende på att invånarna har en fast budget att spendera på nöjen. För att få till stånd lokal tillväxt är det av yttersta vikt att ”nya” pengar strömmar in i kommunens ekonomi utifrån, till exempel genom turism (Zimbalist, 2006). Därför är det relevant att ställa frågan om en arena kan bidra till en sådan utveckling. För att locka till sig besökare är regional attraktivitet betydelsefullt för kommuner, och där ingår bland annat att kunna erbjuda ett rikt kulturliv (Tillväxtanalys, 2012). En idrotts- och evenemangsarena möjliggör för en kommun att erbjuda ett brett kulturliv, vilket i sin tur skulle innebära att en arena kan bidra till lokal tillväxt och utveckling. Men det gäller för kommuner i Sverige att också vara realistisk vad gäller hur mycket en arena påverkar en kommuns attraktionskraft. Erlingsson m. fl. (2011) varnar för att satsa på storslagna attraktionsprojekt, som en stor multiarena kan ses som, då dessa sällan får önskad effekt. Svenska kommuner kan inte räkna med att attrahera sportturister till regionen, helt enkelt för man inte kan konkurrera med andra europeiska länder. Sveriges högsta fotbollsserie, Allsvenskan, är till exempel rankad som Europas 24: e bästa liga (Billger, 2012). Sverige står sig även slätt i internationell konkurrens gällande chansen att få arrangera stora

idrottsevenemang, då Sverige som ett litet land har svårt att svälja sådana jättearrangemang. Däremot är det möjligt för kommuner att arrangera stora konserter på arenor i och med att kända artister väljer att uppträda i Sverige. Men i och med arenaboomen i Sverige (Lerulf, 2010) konkurrerar fler kommuner med varandra för att locka till sig dessa stora artister som knappast väljer att spela på flera olika platser i Sverige. Detta sammantaget borde innebära att endast ett fåtal kommuner, om ens någon, med stora idrottsarenor kan förvänta sig att sådana arenor kommer dra till sig ”nya” pengar i regionen i någon signifikant mängd.

Det finns ett annat perspektiv på regional attraktionskraft. Befolkningstillväxt är ofta ett uttalat mål för svenska kommuner och likställs ibland med kommunal tillväxt. Det är viktigt för kommuner ur två synpunkter: för att locka till sig kompetent arbetskraft och för att öka skatteintäkterna (Fjertorp m. fl., 2012; Erlingsson m. fl., 2011). Behrenz (2009) visade i sin undersökning att det kan finnas ett positivt samband mellan kommunal befolkningstillväxt och att kommunen har ett elitlag. En idrottsarena kan således inverka på en kommuns befolkningstillväxt och i förlängningen också lokal tillväxt. Om en kommun lyckas locka till sig människor utifrån blir även företag intresserade att etablera sig i regionen som symboliserar en framtidstro (Fjertorp, 2012). Men Fjertorp (2012) hävdar att det inte alltid är säkert att ökad befolkningstillväxt innebär positiva ekonomiska effekter för en kommun. Är en kommuns servicekapacitet överutnyttjad innebär en befolkningstillströmning stora kostnader för kommunen. Det är därför grundläggande för en kommun att utgå från sina förutsättningar för att skapa lokal tillväxt (Fjertorp m. fl., 2012). Två tillväxtteorier – kreativ klass och humankapital – har ett nära samband med befolkningstillväxt. Här handlar det om att attrahera välutbildade människor som driver den tekniska utvecklingen framåt och på så sätt skapas lokal tillväxt och utveckling (Hoyman & Faricy, 2008). En arena som erbjuder idrott och andra evenemang torde spela en underordnande roll i dessa sammanhang. Välutbildade människor och innovatörer lockas inte till en region tack vare att det finns en idrotts- och evenemangsarena. Görs riktade insatser för att locka till sig ett starkt humankapital, som korrelerar bäst med lokal tillväxt (Hoyman & Faricy, 2008), bör istället utbildning och universitet stå i fokus.

Att stärka det sociala kapital framlyfts också som en insats som medför lokal tillväxt, tillit och mellanmänniska relationer underlättar till exempel affärsverksamhet (Hoyman & Faricy, 2008). En idrottsarena kan i det här fallet ha en viss inverkan. Vi vet att en idrottsarena kan ge så kallade icke-ekonomiska effekter som ökad lokal gemenskap, ökad samhällsidentitet och

kommun stolthet (Chapin, 2002). Dessa positiva effekter kan stärka en kommuns sociala kapital, dock är det svårt att avgöra hur stor denna påverkar är. Mötesplatser, där människor kan mötas och bygga upp relationer, är avgörande för att skapa ett stort socialt kapital (Hoyman & Faricy, 2008). En arena som ägs av kommunen kan sägas vara en sådan mötesplats men det är viktigt att komma ihåg att många är utestängda från denna typ av mötesplats på grund av avsaknad av intresse eller ekonomiska skäl. Det finns således mötesplatser som bättre bygger ett socialt kapital, vilket leder in oss på begreppet alternativkostnad. Alternativkostnaden framförs också som ett argument för att ett kommunalt arenaprojekt inte bidrar till lokal ekonomisk utveckling. Det finns projekt eller program som ger bättre avkastning, i det här fallet socialt kapital, än ett arenaprojekt (Chapin, 2002). I och med att en kommuns resurser är begränsade, knapphet medför att val måste göras (Eklund, 2010), finns det anledning för en kommun att noga överväga alternativen till en arenasatsning.

5.2. Livskvalitet, välbefinnande och välfärd

Används det traditionella måttet för välfärd, BNP, är det svårt att argumentera för att ett kommunalt arenaprojekt bidrar till ökad välfärd. BNP är ett mått på ekonomisk aktivitet och ett arenaprojekt stimulerar inte den lokala ekonomin i någon större utsträckning (Eklund, 2010; Siegfried & Zimbalist, 2006). Behrenz (2009) spekulerar visserligen i att elitidrott kan påverka BNP indirekt, genom att inspirera människor till träning och rörelse som i sin tur får positiva effekter på människors produktionsförmåga. Men jag anser att det finns bättre alternativ för att stärka folkhälsan, till exempel att satsa på ungdoms- och breddidrotten istället för på elitidrotten.

Kritik har riktats mot BNP som ett välfärdsmått då detta mått endast tar hänsyn till det materiella välståndet (Eklund, 2010). Flera alternativa mått har presenterats som alternativ till BNP-måttet, mått som beaktar livskvalitet och subjektivt välbefinnande (Kahneman & Krueger, 2006). Kommunal välfärd, stipulerat i regeringsformen (SFS:2011:109) fokuserar inte enbart på materiell välfärd, utan kommuner ska bland annat verka för att kommuninvånarnas kulturella välfärd tillfredsställs. Det är därför relevant, även ur ett svenskt kommunalt perspektiv, att ta reda på hur arenaprojekt och professionella idrottslag påverkar invånarnas livskvalitet och välbefinnande.

Att arenor för elitlag och andra evenemang genererar livskvalitet och välbefinnande till kommuninvånarna i sådan utsträckning att dessa effekter måste beaktas är de flesta forskare

på ämnet eniga om (se t. ex. Irani, 1997; Chapin, 2002; Carlino & Coulson, 2004). Främst har forskarna riktat in sig på betalningsviljan för ett elitlag, och använt en CV-metod för att fånga dessa värden. Även konsumentöverskottet har studerats (Irani, 1997). Vad gäller konsumentöverskottet har Irani (1997) funnit att sådana eventuella effekter måste beaktas vid en utvärdering. Problemet här är generaliserbarheten, det är svårt att hävda att resultatet kan överföras till alla idrotter i alla länder. Vissa evenemang kan skapa stora konsumentöverskott medan andra - inte lika attraktiva evenemang - inte gör det. Konsumentöverskottet är i detta fall dels beroende av vad som erbjuds på arena men även priset för att komma in.

Samma resonemang kan föras gällande vilka kollektiva nyttigheter och externaliteter som ett elitlag skapar till en kommun. Dessa värden måste rimligen vara beroende av vilket elitlag som verkar i kommunen, även om samma typer av nyttigheter skapas. Oavsett visar forskning att betalningsviljan för professionella idrottslag är stor som en följd av att en mängd kollektiva nyttigheter och externaliteter genereras av denna typ av verksamhet (Johnson m. fl. 2001; Owen, 2006; Santo, 2007; Crooker & Fenn, 2009). Dessa resultat tycks även vara överförbara till svenska förhållanden. Behrenz (2009) når slutsatsen att betalningsviljan för att ha ett elitlag i en kommun är stor. Dock visar studierna som presenterats i denna uppsats att välfärdsfördelarna bara delvis täcker de omfattande kostnader som är förenat med en arenabyggnation. Kommuner ska därför försöka se till att inte satsa offentliga medel i en arena som överskrider kommuninvånarnas uppmätta betalningsviljan för elitlaget (Johnson m. fl., 2001; Owen, 2006; Santo, 2007). Här är det på sin plats att diskutera en skillnad som finns mellan USA och Sverige gällande professionella idrottslag. I USA är de professionella lagen som ingår i "the big four" så kallade franchise-lag, vilket betyder att dessa lag kan välja att lämna en stad och etablera sig i en annan stad (Coates & Humphreys, 2003). I Sverige - däremot - är det otänkbart att ett elitlag skulle lämna en stad för en annan. Vilket betyder att om kommunen - som har ett elitlag - överväger att investera offentliga medel i en ny idrottsarena går det väl inte att hänvisa till vilka välfärdsfördelar det redan existerande elitlaget genererar till kommunen? Välfärdsfördelar finns redan och så länge som laget inte riskerar att försvinna hotas inte dessa värden. Dock kan en ny arena i Sverige både öka utbudet och också förbättra upplevelsen vilket i så fall påverkar betalningsviljan.

Ett annat problem som också uppstår på grund av att det är elitlaget som använder arenan som genererar välfärd inte arenan i sig är gränsdragningen mellan vad som är offentligt och vad som är privat. Idrottsarenor byggs i första hand för kommunens elitlag, som i sin tur skapar

välfärd. Men vad händer om elitlaget som använder arenan drabbas av ekonomiska problem som innebär en stor risk för degradering eller i värsta fall hotar lagets existens? Ska kommuner då stödja laget för att inte riskera att den välfärd som elitlaget genererar till kommuninvånarna minskar eller försvinner helt? I detta fall är det frågan om direkt ekonomisk stöd från kommunen till skillnad från det indirekta stöd ett elitlag får då en kommun låter uppföra en arena. Här ställs frågan på sin spets om huruvida kommuner ska använda skattepengar för att stödja elitlag som verkar i regionen.

Det finns även andra problem med att mäta välfärd genom att uppskatta betalningsviljan. Owen (2006) varnar för att fästa allt för stor vikt vid arenor och elitlags välfärdsfördelar uppmäta genom en CVM-studie. När betalningsviljan för något undersöks genom att använda CV-metoden skapas en hypotetisk marknad för en vara eller tjänst, alltså är det den hypotetiska betalningsviljan som mäts (Owen, 2006; Brännlund & Kriström, 1998). Resultatet av en CVM-studie kan bli snedvridet av olika skäl. Ett av huvudskälen är att då en vara erhålls utan kostnad finns det incitament att överdriva sin betalningsvilja, eftersom man vill fortsätta att få varan gratis. Även strategiska svar och sympatityttringar är vanligt förekommande då betalningsviljan undersöks (Brännlund & Kriström, 1998; Bergh & Jakobsson, 2010). Risken är stor att betalningsviljan mycket överskattas, av det skälet att människor verkligen inte behöver betala den summan som de uppger. Vilket i sin tur innebär att betalningsviljan för att ha ett elitlag i sin kommun, och de välfärdsfördelar som är förenat med det, måste behandlas med stor försiktighet.

Chapin (2002) visar i sin sammanställning att icke-kvantifierbara effekter uppträder både som nyttor och kostnader. Forskningen som beskrivits ovan är nästan uteslutande varit inriktad på endast nyttigheterna. Men det uppstår även negativa externaliteter på grund av att en ny arena uppförs. Det kan till exempel vara att grannarna störs av en konsert, huliganbråk som skrämmer människor eller att trafiken ökar på grund av ett stort evenemang. Detta innebär att arenor även leder till välfärdsförluster för kommuninvånarna. Medräknas inte dessa, som är fallet med ovan beskrivna forskning, blir resultatet snedvridet.

5.3. Ekonomisk analys av ett idrottsprojekt

Chapin (2002) visar i sin sammanställning att ett arenaprojekt är förenat med många olika typer av nyttor och kostnader, både av ekonomisk och också icke-ekonomisk karaktär. Problemet är att beakta alla dessa nyttor och kostnader i en förkalkyl där projektets

ekonomiska bärighet bedöms. Chapin (2002) hävdar att många av dessa effekter som redovisas i figur 1 inte beaktas i en offentlig beslutsprocess om en ny arena. Främst är det ett arenaprojekts kostnader som inte behandlas fullt ut, till exempel de indirekta kostnaderna. Lerulf (2010) visade i sin studie angående arenaprojekt i Sverige att kalkylerna var bristfälliga, med för lågt beräknade investeringskostnader och driftkostnader. För att kunna bedöma hur en arenabyggnation påverkar lokal tillväxt, utveckling och välfärd måste kostnaderna beräknas korrekt. Grant Long (2005) hävdar att detta inte är en svår procedur. Uppskattas inte kostnaderna på rätt sätt är risken stor att projektens ekonomiska fördelar överskattas, vilket ofta varit fallet (Coates, 2007). Huruvida detta är ett hot mot kommunens kärnverksamhet (Lindström & Sandberg, 2011) är dock svårt att avgöra.

Det finns även andra problem med att göra förkalkyler för kommunala arenaprojekt, till exempel vilken typ av analys som ska användas. Den vanligaste metoden som används är ekonomisk konsekvensanalys, och då främst en input-output analys (Késeene, 2005; Abelson, 2011). Denna metod har använts av förespråkare för arenaprojekt för att övertyga politiska beslutsfattare att investera. Ekonomiska konsekvensanalyser (EIA) gjorda av konsulter har ofta visat att arenaprojekt medför stor ekonomisk aktivitet och leder till lokal ekonomisk tillväxt, vilket sen visat sig inte stämma (Coates, 2007). Detta är ett av skälen till varför ekonomiska konsekvensanalyser starkt ifrågasatts av forskare som en användbar metod i dessa sammanhang. Ett annat skäl är att EIA ofta är behäftade med olika typer av metodologiska fel, analyserna mäter ofta all ekonomisk aktivitet som uppstår till följd av en utbudsförändring och tar därmed inte hänsyn till substitutionseffekten. Detta leder till att projektens ekonomiska effekter övervärderas (Crompton 2006; Rosenbaum & Swindell, 2009). Medan Rosenbaum & Swindell (2009) menar att det beror på avsaknad av kompetens hävdar Crompton (2006) att detta är medvetet för att legitimera partiska politikers ställningstagande. Oavsett, konstaterar jag att det i så fall inte är fel på analysen i sig utan på de som utför och använder analyserna. Ekonomiska konsekvensanalyser är således användbara då idrottsprojekts ekonomiska effekter ska värderas om de utförs av oberoende konsulter som inte har något intresse av att glädja sina beställare, det vill säga politikerna som fattar besluten.

Det finns dock andra problem med ekonomiska konsekvensanalyser. Mycket kritik har riktats mot vad som mäts då en ekonomisk konsekvensanalys används för ett idrottsprojekt. Som berörts innan mäter EIA hur aktiviteten i en ekonomi påverkas av en injektion (i detta fall ett

arenaprojekt), genom att bland annat studera hur många jobb som skapas totalt och hur inkomsten för invånarna förändras. Sålunda mäter ekonomiska konsekvensanalyser hur det materiella välståndet påverkas men inte projektets nettoeffekter på välfärden (Késeene, 2005; Mules & Dwyer, 2005; Abelson, 2011). Men som vi tidigare sett strömmar en mängd olika typer av nyttor och kostnader från ett arenaprojekt, varav en del är så kallade icke-ekonomiska effekter, effekter som inte beaktas i EIA. Lösningen är att istället använda sig av en cost-benefit analys då effekterna av ett arenaprojekt i kommunal regi ska bedömas (Késeene, 2005; Mules & Dwyer, 2005; Abelson, 2011). Fördelarna med CBA visavi EIA är att fler av projektets nyttor och kostnader beaktas, vilket ger en bättre bild om hur hela samhället påverkas och om projektet är samhällsekonomiskt lönsamt (SIKA, 2005).

Därmed borde frågan om vilket metod som passar bäst då ett kommunalt arenaprojekt ska utvärderas ekonomiskt vara avgjord. Men det finns flera fallgropar med att använda sig av CBA i en förstudie. Vad jag förvånas mest över är forskarnas något okritiska förhållningssätt till cost-benefit analyser. Faktum är att även samhällsekonomiska kalkyler är lätta att manipulera (jämför med EIA), genom att till exempel inte beakta ett projekts alla kostnader (SIKA, 2005). Vad är det som säger att inte cost-benefit analyser kommer manipuleras på samma sätt som ekonomiska konsekvensanalyser och användas av partiska beslutsfattare? Konsulter som utför analyserna har ett fortsatt incitament att överdriva ett projekts effekter för att glädja beslutsfattarna som beställt projektet, och på så sätt få nya uppdrag. CBA är också mer komplicerade att framställa än EIA, vilket borde innebära stor risk för att metodologiska fel begås. Ovan förda diskussion om att värdering av betalningsviljan genom en CV-metod kan bli snedvridet är ett sådant exempel, då CVM ibland ingår i en cost-benefit analys (Venkatachalam, 2004). Det kan också vara så att kostnader eller nyttor utelämnas då dessa helt enkelt inte går att kvantifiera och värdera, vilket också innebär en snedvridning av resultatet (SIKA, 2005; Ackerman, 2008).

Givet ovan förda diskussion är det relevant att fråga sig om någon idé att göra analyser för att bedöma ett arenaprojekts ekonomiska effekter inför ett beslut. Ska vi istället förlita oss på våra beslutsfattares långa erfarenhet och magkänsla, något som faktiskt är ett faktum ibland vid stora offentliga investeringsbeslut (Fjertorp, 2011). Nej, naturligtvis går det inte att fatta stora kommunala investeringsbeslut på så arbiträra grunder. Ekonomiska analyser inför ett kommunalt beslut om att realisera ett arenaprojekt är viktigt då det stakar ut en riktning om vilka ekonomiska effekter som är att vänta. Dock är det väsentligt att förstå att ekonomiska

förkalkyler inte ämnar beskriva en absolut sanning, osäkerheten kring stora projekt är för stor. Därför ska kalkyler behandlas med försiktighet i en beslutsprocess. Osäkerheten kring framtiden kan kontrolleras till viss del om en känslighetsanalys görs och riskkostnaderna med projektet beaktas (Hultkrantz & Nilsson, 2004). För att hindra att snedvridna ekonomiska kalkyler används av partiska beslutsfattare måste kalkylerna göras av oberoende konsulter som inte har ett egenintresse. Vidare bör beslutsprocessen avseende arenaprojekt präglas av transparens där motiven till investeringen klargörs tydligt.

6. Metoddiskussion

6.1. Metoddiskussion

En sekundäranalys har enligt Bryman (2011:299ff) flera fördelar. En sekundäranalys sparar i regel både tid och pengar åt forskaren tack vare att andra forskare redan samlat in de uppsättningar data som används. Det innebär i sin tur att mer tid kan läggas på analys och tolkning av materialet. Dessutom är materialet som används i en sekundäranalys vanligen av god kvalitet. Utifrån detta anser jag att valet av metod kan motiveras. Huvudskälet till valet av var den begränsade forskning som bedrivits i Sverige (Behrenz, 2009) och den bristande kommunala kunskapen på ämnet (Sjöblom, 2010:64). För att besvara uppsatsen syfte var jag tvungen att använda mig av internationell forskning, vilket motiverade en litteraturstudie. Om syftet istället varit att undersöka hur kunskapen i kommuner ser ut hade en intervju- eller enkätmetod varit mer lämpligt.

Kritik som riktas mot litteraturstudier handlar ofta om att man genom en sådan metod producerar lite ny forskning, utan endast ger en kunskapsöversikt av befintlig forskning. Jag tycker inte att denna uppsats är ett exempel på det. Jag har försökt att integrera internationell arenaforskning i ett svenskt lokalt tillväxt- och välfärdsperspektiv, vilket jag anser har gett nya infallsvinklar. Dessutom har jag kritiskt granskat forskningsdebatten om ekonomiska analysers roll inför ett offentligt beslut om ett arenaprojekt. Genom att applicera ett kritisk förhållningssätt har jag även i detta fall inte bara framställt en kunskapsöversikt.

Integrativa litteraturstudier sägs också ge en ökad risk för snedvridning av resultatet på grund av en bristande stringens i själva proceduren (Whittemorer & Knafl, 2005:552). Här går det att identifiera en svaghet i föreliggande uppsats. Sökningen efter adekvata vetenskapliga artiklar har inte präglats av ett stringent förfaringssätt utan mer tagit formen av en öppen process där ingen strikt urvalsram använts. Jag har litat på min subjektiva bedömning av artiklarnas relevans istället, vilket ökar risken för snedvridning av resultatet. Det finns en risk att artiklar valts bort för att nå konsensus angående resultatet och för att passa mina utgångspunkter. Dock vill jag poängtera att detta inte varit något mål och jag upplever heller inte att så skulle vara fallet. Skälet till att inte en strikt urvalsram tillämpats är att jag försökt använda mig av olika typer av artiklar för att belysa ämnets komplexitet och omfattning. Här kan man möjligen argumentera för att uppsatsens avgränsning varit för vidlyftig. Men jag

anser att de tre teman jag undersökt har ett så nära samband att det vore fel att utesluta något av dessa.

Givet ovan förda diskussion går det att hävda uppsatsen reliabilitet och validiteten inte uppnår önskvärd nivå. Kvale och Brinkmann (2009: 245) anger som ett kriterium för önskvärd reliabilitet är att ett liknande resultat skulle fås om studien upprepas. Det är därför av stor vikt att metoden som används är transparent så att en forskare har möjlighet att göra om studien (Torraco, 2005:361). Jag anser att ett liknande resultat skulle fås om undersökningen upprepas tack vare att källorna som har använts är lättillgängliga och speglar rådande kunskapsläge. En invändning till denna ståndpunkt är att uppsatsens insamlings- och urvalsprocess inte är exakt återgiven, det skulle ta för stor plats att återge allt på grund av det öppna och fria tillvägagångssättet som använts. Men huvudförfarandet har redovisats, vilket enligt min bedömning räcker. Validitet behandlar frågan om man observerar, identifierar och mäter det man avser att mäta (Bryman, 2002:257). Som diskuterats ovan finns det vissa problem med uppsatsens avgränsning vilket kan påverka validiteten. Dock anser jag att uppsatsen mäter det som var avsikten även om en vid urvalsram användes.

7. Slutdiskussion

7.1. Slutsats

Litteraturstudien visar på komplexiteten av kommunala arenaprojekt, som kan värderas på olika sätt beroende på vilket ekonomiskt perspektiv som tillämpas. Nedan följer en slutdiskussion om de tre ekonomiska dimensionerna som föreliggande uppsats syftar till att undersöka; *tillväxt*, *välfärd* och *ekonomiska analys*. Slutdiskussionen mynnar ut i några råd riktade till kommuner som överväger att satsa offentliga medel på ett arenaprojekt.

Om ett kommunalt arenaprojekt syftar till att stimulera den lokala ekonomin för att skapa tillväxt finns det starka skäl att tänka om. För att ett arenaprojekt ska skapa lokal tillväxt krävs att det strömmar in stora summor pengar utifrån, till exempel via sportturism, vilket inte är realistiskt i nuläget. Är förhoppning med ett arenaprojekt att stärka kommunens attraktionskraft, för att på så sätt locka till sig en kreativ klass, ett starkt humankapital eller bara för att öka skatteunderlaget, finns det också anledningar att rikta insatserna annorlunda. En arena kan inte tillskrivas en större roll i jakten på forskare och kreativa innovatörer som driver den tekniska utvecklingen. Gällande befolkningstillväxt kan en arena ha en viss påverkan, men huruvida befolkningstillväxt är eftersträvaransvärt för en kommun beror på kommunens unika egenskaper som till exempel dess servicekapacitet.

Om kommunens mål istället är att stärka det sociala kapital och förbättra kommuninvånarnas välfärd kan ett arenaprojekt vara motiverat. Det finns förutsättningar för att en arena kan stärka det sociala kapitalet. Samtidigt är en arena exkluderande, vilket talar för att det finns bättre alternativ för att stärka en kommuns sociala kapital. En arenas verkliga förtjänster återfinns i skapandet av välfärd. Kommuner har ett tydligt välfärdsuppdrag, där kulturell välfärd ingår. En idrotts- och evenemangsarena skapar välfärd direkt, som konsumentöverskott, och indirekt, som kollektiva nyttigheter och positiva externaliteter. Det finns dock invändningar. En ny arena skapar endast ny välfärd, den kan således inte tillskrivas den redan existerande välfärd ett elitlag genererar, så länge inte elitlagets existens hänger på att en ny arena uppförs. Att en arena i sig inte genererar välfärd utgör också ett problem, till exempel med gränsdragningen mellan vad som är offentligt och vad som är privat. Det är också svårt att värdera välfärd i monetära termer, vilket innebär att välfärd inte får samma tyngd som tillväxteffekter får som är lätta att kvantifiera och värdera.

Lösningen är att använda sig av en CV-metod som mäter välfärdsförändringar av ett arenaprojekt, och integrera detta resultat i en cost-benefit kalkyl. CBA är att föredra framför en ekonomisk konsekvensanalys som inte tar hänsyn till den subjektiva välfärden som genereras. Som alla andra framtidsprognoser är CBA osäker, och bör behandlas därefter. För att undvika att partiska politiker använder cost-benefit analyser felaktigt är det viktigt att dessa konstrueras av oberoende konsulter och att övriga beslutsfattare har kunskap om ett arenaprojekts fördelar och nackdelar så att de inte agerar som passiva ja-sägare. En transparent beslutsprocess där ett tydligt mål med ett arenaprojekt formuleras och uttrycks ökar också legitimiteten. En snabb beslutprocess framtvungad av den hårda konkurrensen mellan kommuner som råder i Sverige måste undvikas. Varje kommun har individuella förutsättningar som är avgörande för huruvida ett arenaprojekt är samhällsekonomiska lönsamt, vilket innebär varje enskild kommun måste göra egna förstudier som bland annat innefattar ekonomiska analyser.

7.2. Förslag till fortsatt forskning

Hur ett arenaprojekt påverkar fördelningen har inte behandlats i föreliggande uppsats. Rättvisa är ett motiv för offentliga åtagandet, där resurser ska fördelas rättvist. Det vore därför intressant att undersöka vilka fördelningseffekter ett arenaprojekt har, och hur jämställdheten påverkas.

8. Referenslista

8.1. Litteratur

Bergh, A. & Jakobsson, N. (2010). *Modern mikroekonomi: [marknad, politik och välfärd]*. (1. uppl.) Stockholm: Norstedt.

Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 1. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2002

Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2011

Brännlund, R. & Kriström, B. (1998). *Miljöekonomi*. Lund: Studentlitteratur.

Eklund, K. (2010). *Vår ekonomi: en introduktion till samhällsekonomin*. (12., [rev. och utvidgade] uppl.) Stockholm: Norstedt.

Fregert, K. & Jonung, L. (2003). *Makroekonomi: teori, politik och institutioner*. Stockholm: Studentlitteratur.

Hultkrantz, L. & Nilsson, J. (2004). *Samhällsekonomisk analys*. (1. uppl.) Stockholm: SNS förlag.

Jackson, T. (2011). *Välfärd utan tillväxt: så skapar vi ett hållbart samhälle*. Stockholm: Ordfront.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Statens institut för kommunikationsanalys (2005). *Den samhällsekonomiska kalkylen: en introduktion för den nyfikne*. Stockholm: Statens institut för kommunikationsanalys.

8.2. Tidningsartiklar

Billger, O. (2012, 20 juli). Sämre än någonsin. *SvD Sport*. Hämtad från http://www.svd.se/sport/samre-an-nagonsin_7361388.svd

Billger, O., & Petersen, L. (2011, 6 februari). Arenadrömmar. *SvD Sport*. Hämtad från http://www.svd.se/sport/arenadrommar_5919555.svd

Krohnman, F. (2011, 13 oktober). Obegriplig arenafeber i Stockholm. *Expressen*. Hämtad från <http://www.expressen.se/ledare/obegriplig-arenafeber-i-stockholm/>

Lindström, J., & Sandberg, M. (2011, 23 oktober). Kommunerna rasar mot arenakraven. *SVT Sport*. Hämtad från http://www.svt.se/2.21335/1.2575452/kommunerna_rasar_mot_arenakraven

Odlander, J. (2012, 12 september). Kommunen kan bli delägare i arenan. *Uppsala Nya Tidning*. Hämtad från <http://www.unt.se/inc/print/kommunen-kan-bli-delagare-i-arenan-1849254-default.aspx>

Orrenius, A. (2011, 16 november). Arenabyggen får inte drabba kommunerna. *Riksdag & departement*. Hämtad från <http://www.rod.se/%E2%80%9Darenabyggen-f%C3%A5r-inte-drabba-kommunerna%E2%80%9D>

Persson, D. (2011, 15 november). Vi lägger mer pengar på idrottsarenor än på vägar och järnvägar. *Idrottens Affärer*. Hämtad från <http://www.idrottensaffarer.se/blogg/dan-persson/2011/11/%E2%80%9Dvi-lagger-mer-pengar-pa-idrottsarenor-an-pa-vagar-och-jarnvagar%E2%80%9D>

8.3. Tidskriftsartiklar och publikationer

Abelson, P. (2011). Evaluating Major Events and Avoiding the Mercantilist Facally. *The Economic Society of Australia*, 30(1), 48-59. doi: 10.1111/j.1759-3441.2011.00096.x

Ackerby, S. (2010). *Några principiella aspekter på offentlig välfärd: Underlagsrapport till SKL:s programberedning för välfärdens finansiering*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting. Hämtad från http://www.kommunforbundet.ax/files/nagra_principiella_aspekter_pa_offentlig_valfard.pdf

Ackerman, F. (2008). Critique of Cost-Benefit Analysis, and Alternative Approaches to Decision-Making. Hämtad från

http://www.ase.tufts.edu/gdae/Pubs/rp/Ack_UK_CBACritique.pdf

Baade, R. A., Matheson, V. A. (2011). Financing Professional Sports Facilities. *Financing for Local Economic Development, 2nd ed.*, Zenia Kotval and Sammis White, eds., New York:

M.E. Sharpe Publishers. Hämtad från

http://college.holycross.edu/RePEc/spe/MathesonBaade_FinancingSports.pdf

Behrenz, L. (2009). Ökar Kalmar FF den svenska välfärden? – Elitidrottens ekonomiska värde. *Ekonomisk Debatt*, 37(2), 37-47.

Carlino, J. & Coulson, E. (2004). Should Cities Be Ready for Some Football? Assessing the Social Benefits of Hosting an NFL Team *Business Review*, 7-17. Hämtad från

<http://www.phil.frb.org/research-and-data/publications/business-review/2004/q2/brq204jc.pdf>

Chapin, T. (2002). Identifying the Real Costs and Benefits of Sport Facilities. *Lincoln Institute of Land Policy*, Working Paper. Hämtad från

http://www.arroyoseco.org/671_chapin-web.pdf

Coates, D. (2007). Stadium and Arenas: Economic Development or Economic Redistribution? *Contemporary Economic Policy*, 25(4), 565-577. doi: 10.1111/j.1465-7287.2007.00073.x

Coates, D. & Humphreys, B. R. (2003). Professional Sports Facilities, Franchises and Urban Economic Development. *Public Finance and Management*, 3(3), 335-357. Hämtad från

<http://econpapers.repec.org/paper/umbeconwp/03103.htm>

Coates, D. & Humphreys, B. R. (2008). Do Economics Reach a Conclusion on Subsidies for Sport Franchises, Stadiums, and Mega Events? *Econ Journal Watch*, 5(3), 294-315. Hämtad från <http://econjwatch.org/articles/do-economists-reach-a-conclusion-on-subsidies-for-sports-franchises-stadiums-and-mega-events>

Costanza, R., Fisher, B., Ali, S., Beer, c., Bond, L., Boumas, R. (2008). An Integrative Approach to Quality of Life Measurement, Research, and Policy. *S.A.P.I.E.N.S.*, 1(1), 16-21. Hämtad från <http://sapiens.revues.org/169>

Crompton, J. L. (2006). Economic Impact Studies: Instruments for Political Shenanigans? *Journal of Travel Research*, 45(1), 67-82. doi: 10.1177/0047287506288870

Erlingsson, G., Moodysson, J., & Öhrvall, R. (2011). *Regional och lokal tillväxtpolitik: Vad kan och bör offentliga aktörer göra?* Östersund: Tillväxtanalys. Hämtad från http://www.tillvaxtanalys.se/tua/export/sv/filer/publikationer/working-paper-pm/WP_PM_2011_28.pdf

Fahlén, J., & Sjöblom, P. (2008). *Idrottens anläggningar – ägande, driftsförhållanden och dess effekter*, FoU-rapport 2008:2, Stockholm: Riksidrottsförbundet. Hämtad från http://www.rf.se/ImageVault/Images/id_1132/scope_128/ImageVaultHandler.aspx

Fenn, A. J. & Crooker, J. R. (2009). Estimating Local Welfare Generated By an NFL Team Under Credible Threat of Relocation. *Southern Economic Journal*, 76 (1), 198-223. Hämtad från <http://faculty.ucmo.edu/econfinpapers/wpaper/wp0805.pdf>

Fjertorp, J. (2011). Kommunal investeringsplanering med magkänsla – på bekostnad av legitimitet och transparens. *Ekonomisk Debatt*, 39(3), 21-27. Hämtad från <http://www2.ne.su.se/ed/pdf/39-3-jf.pdf>

Fjertorp, J. (2012). Bör kommuner eftersträva befolkningstillväxt? *Ekonomisk Debatt*, 40(3), 19-25. Hämtad från <http://www2.ne.su.se/ed/pdf/40-3-jf.pdf>

Fjertorp, J., Larsson, R. G., & Mattisson, O. (2012). *Kommunal tillväxt: Konsten att hantera lokala förutsättningar*. Göteborg: Kommunforskning i Västsverige. Hämtad från <http://www.natkom.se/PDF/Rapporter/007.pdf>

Grant Long, J. (2005). Full Count: The Real Cost of Public Funding for Major League Sports Facilities. *Journal of Sport Economics*, 6(2), 119-143. doi: 10.1177/1527002504264614

Grieve, J. & Sherry, E. (2012). Community benefits of major sport facilities: The Darebin International Sports Centre. *Sport Management Review*, 15(2), 218-229. doi: 10.1016/j.smr.2011.03.001

Hoyman, M., & Faricy, C. (2009). It Takes a Village : A Test of the Creative Class, Social Capital, and Human Capital Theories. *Urban Affairs Review*, 44(3), 311-333. doi: 10.1177/1078087408321496

Hudson, I., (2001). The Use and Misuse of Economic Impact Analysis: The Case of Professional Sports. *Journal of Sport and Social Issues*, 25(1), 20-39. doi: 10.1177/0193723501251003

Irani, D. (1997). Public Subsidies to Stadiums: Do Costs Outweigh the Benefits? *Public Finance Review*, 25(2), 238-253. doi: 10.1177/109114219702500205

Johnson, B., Groothuis, P. & Whitehead, J. (2001). The Value of Public Goods Generated by a Major League Sports Team. *Journal of Sports Economics*, 2(1), 6-21. doi: 10.1177/152700250100200102

Kahneman, D., Krueger, A. B. (2006). Developments in the Measurement of Subjective Well-Being. *Journal of Economic Perspectives*, 20(1), 3-24. Hämtad från <http://www.uvm.edu/~pdodds/teaching/courses/2009-08UVM-300/docs/others/everything/kahneman2006b.pdf>

Késenne, S. (2005). Do We Need an Economic Impact Study or a Cost-Benefit Analysis of a Sport Event? *European Sport Magement Quarterly*, 5(2), 133-142. doi: 10.1080/16184740500188789

Leeuwen, E. S., Nijkamp, P., & Rietveld, P. (2009). A Meta-analytic Comparison of Regional Output Multipliers at Different Spatial Levels: Economic Impacts of Tourism. In: A. Matias, P. Nijkamp and M. Sarmento (eds.). *Advances in Tourism Economics: New Developments*. Heidelberg: Physica-Verlag.

Lerulf, P. (2010). *Arenafeber – Glädjekalkyler när svenska kommuner bygger nya arenor*. Stockholm: SlösO. Hämtad från <http://www.timbro.se/bokhandel/pdf/9175667645.pdf>

Mules, T., & Dwyer, L. (2005). Public Sector Support for Sport Tourism Events: The Role of Cost-benefit Analysis. *Sport in Society*, 8(2), 338-335. doi: 10.1080/17430430500087864

Owen, J. G. (2006). The intangible benefits of sports teams. *Public Finance and Management*, 6(3), 321-345. Hämtad från <http://www.cas.unt.edu/~jhaugue/Teaching/Sports/Owen.pdf>

Riksidrottsförbundet. (2011). *Idrotten i Siffror*. Stockholm: RF Verksamhetsberättelse. Hämtad från http://www.rf.se/ImageVault/Images/id_26278/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

Rosentraub, M. S., & Swindell, D. (2009). Doing Better: Sports, Economic Impact Analysis, and Schools of Public Policy and Administration. *Journal of Public Affairs Education* 15(2), 219-242. Hämtad från <http://www.naspaa.org/jpaemessenger/Article/Vol15No2-SP2009/RosentraubSwindell.pdf>

Santo, C. A. (2007). Beyond the economic catalyst debate: can public consumption benefits justify a municipal stadium investment? *Journal of Urban Affairs*, 29(5), 455-479. doi: 10.1111/j.1467-9906.2007.00360.x

SFS:2011:109. *Regeringsform*. Stockholm: Riksdagen

Siegfried, J. & Zimbalist, A. (2006). The Economic Impact of Sport Facilities, Teams and Mega-Events. *Australian Economic Review*, 39(4), 420-427. doi: 10.1111/j.1467-8462.2006.00431.x

Sjöblom, P. (2010). *Kunskapsöversikt: Nutida samhällsrelaterad idrottsforskning i Sverige och några jämförbara länder*, Stockholm: Sveriges kommuner och landsting. Hämtad från <http://sverigesforeningar.se/wp-content/uploads/2011/04/SKL-idrottsforskning.pdf>

Stevenson, B., Wolfers, J. (2008). Economic Growth and Subjective Well-Being: Reassessing

the Easterlin Paradox. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1-87. Hämtad från <http://hdl.handle.net/10419/26439>

Stockholm Stad. *Vision 2030*. Hämtad 20 September, 2012 från Stockholm Stad: <http://www.stockholm.se/vision2030>

Sveriges Kommuner och Landsting (2010) *Kommunerna och elitidrottens arenor – enkätstudie om elitidrottens arenor våren 2010*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting. Hämtad från <http://brs.skl.se/skpubl/>

Tillväxtanalys (2012). *Regional attraktivitet – tillväxtmotor i en global verklighet*. Östersund: Tillväxtanalys.

Torraco, R. J. (2005). Writing Integrative Literature Reviews: Guidelines and Examples. *Human Resource Development Review*, 4(3), 356-367. doi: 10.1177/1534484305278283

Venkatachalam, L. (2004). The contingent valuation method: a review. *Environmental Impact of Assessment Review*, 24(1), 89-124. doi: 10.1016/S0195-9255(03)00138-0

Whitehead, J. C., Blomquist, G. C. (2005). The use of contingent valuation in benefit-cost analysis. In A. Alberini and J.R. Kahn (Eds.) *Handbook of Contingent Valuation*, Edward Elgar Publishing, Northampton, MA. Hämtad från <http://www.appstate.edu/~whiteheadjc/ECO4660/PDF/Whitehead%20and%20Blomquist%20CH04.pdf>

Whittemore, R., & Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. *Journal of Advanced Nursing* 52(5), 546–553. doi: 10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x